

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE
ZNANOSTI

**Prisutnost nacionalnih arhiva zemalja članica Europske unije
na društvenoj mreži Facebook**
DIPLOMSKI RAD

STUDENTICA: Jelena Kudelić

Mentor: prof.dr.sc. Hrvoje Stančić

Komentor: dr.sc. Đilda Pečarić

Zagreb, lipanj 2016.

Sadržaj

Uvod	1
1. Pojam arhiva	2
1.1. Povijesni pregled razvoja arhiva	3
1.2. Podjela arhiva.....	4
2. Europska unija	6
2.1. Nacionalni arhivi zemalja članica Europske unije.....	7
2.2. Hrvatski državni arhiv (HDA).....	10
3. Web 2.0	15
3.1. Blog i mikro blog	16
3.2. Wiki sustav.....	18
3.3. Aplikacije za društveno umrežavanje	19
3.4. Aplikacije za dijeljenje fotografija/video zapisa	22
3.5. Podcast.....	23
3.6. Ostale aplikacije	24
4. Istraživanje	28
4.1. Istraživačka pitanja	31
4.2. Uzorak i metodologija istraživanja.....	31
4.3. Rezultati.....	31
4.3.1. Analiza najzastupljenijih Web 2.0 aplikacija	32
4.3.2. Analiza sadržaja.....	39
4.4. Rasprava	57
5. Usporedba.....	63
6. Preporuke.....	66
Zaključak.....	74
Literatura.....	76

Uvod

Arhivi su kulturne ustanove čije glavne zadaće uključuju čuvanje dragocjenih zbirki kulturnih baština te zaprimanje, zaštitu gradiva i njegovo davanje na korištenje bez obzira na medij na kojem se gradivo nalazi. Prvi arhivi pojavili su se na području starih istočnih civilizacija a kasnije se javljaju u staroj Grčkoj i Rimu. Svakodnevni, a nadasve ubrzani razvoj tehnologije prisilo je arhive da se prilagode tom trendu. U skladu s tim oni u svoje poslovanje uvode korištenje Web 2.0 aplikacija. Te aplikacije korisnicima, privatnim i poslovnim, omogućavaju neprestanu interakciju s drugim korisnicima, stvaranje, uređivanje i dijeljenje sadržaja te stvaranje specijaliziranih privatnih stranica. Web 2.0 aplikacije mogu se svrstati u nekoliko kategorija: blog i mikroblog, wiki sustav, aplikacije za društveno umrežavanje, aplikacije za dijeljenje fotografija i videozapisa, podcast i sl.

Ovaj interdisciplinarni istraživački rad sastoji se od šest glavnih poglavlja u kojima će biti analizirano koje Web 2.0 aplikacije nacionalni arhivi zemalja članica Europske unije koriste u svakodnevnom poslovanju. U uvodnom dijelu istraživanja prikazani su općeniti podatci o nacionalnim arhivima koji se koriste Web 2.0 aplikacijama odnosno o nacionalnim arhivima koji posjeduju službenu stranicu na društvenoj mreži Facebook. Nakon analize vizualnog identiteta službenih stranica nacionalnih arhiva na Facebooku, te analize informacija koje arhivi dijele s korisnicima, pristupilo se glavnom dijelu istraživanja. Istraživanje u trajanju od četrnaest dana (30.3.2016. – 12.4.2016.) pokazalo je koji su nacionalni arhivi najaktivniji na društvenoj mreži Facebook te koju vrstu sadržaja i u kojoj mjeri dijele sa korisnicima. Nakon dobivenih rezultata, pristupilo se usporedbi arhiva u nekoliko kategorija s naglaskom na odnos Hrvatskog državnog arhiva sa ostalim arhivima zemalja članica.

Cilj ovog istraživanja je da se prikažu uspješni i malo manje uspješni nacionalni arhivi zemalja članica Europske unije koji u svom poslovanju koriste Web 2.0 aplikacije, s naglaskom na korištenje aplikacija za društveno umrežavanje. S obzirom na dobivene rezultate, u posljednjem poglavlju ovog rada prikazane će biti smjernice namijenjene arhivima kako bi bili u mogućnosti uspješno implementirati odnosno koristiti Web 2.0 aplikacije u svakodnevnom poslovanju.

1. Pojam arhiva

Na samom početku ovog rada potrebno je definirati ključne pojmove koji će se kasnije pojavljivati. Pojam arhiv dolazi od grčkog pojma *archeion* koji označava vlast, instituciju vlasti pa onda i mjesto odnosno objekt u kojem se ta institucija nalazi¹. Pojam arhiv (eng. *archives*) ima dvostruko značenje. Definicija preuzeta iz arhivističkog rječnika definira arhiv kao:

- arhivsko gradivo, odnosno dokumente ili zapise nastale radom osobe, obitelji ili javne ili privatne organizacije koji su očuvani zbog trajne vrijednosti informacija koje sadržavaju i koji služe kao dokaz obavljanja njihovih funkcija i kao dokaz o odgovornosti njihova stvaratelja te su poredani po načelu provenijencije i prvotnog reda;
- mjesto na kojemu se čuva arhivsko gradivo, ustanovu odgovornu za čuvanje i davanje na korištenje arhivskog gradiva, odjel unutar organizacije odgovoran za čuvanje zapisa trajne vrijednosti.²

Gradivo koje se čuva u arhivima naziva se arhivsko gradivo i ono je nastalo radom javnih ili privatnih osoba ili ustanova. Različiti dokumenti, isprave, uredski akti, spisi, fotografije, karte i knjige čine jedan mali dio arhivskog gradiva.

Definicija o arhivu kao ustanovi iz Zakona o arhivskom gradivu i arhivima slična je gore navedenoj definiciji i definira arhiv kao ustanovu koja se bavi prikupljanjem, čuvanjem i pripremanjem arhivske građe za upotrebu. Arhiv kao ustanova može biti privatna ili javna te će glavna podjela arhiva biti prikazana u poglavlju 1.2.

---

¹ Ivanović, J., 2000. Priručnik iz arhivistike – I. dio. Zagreb: Hrvatski državni arhiv. Str. 23.

² Mihaljević, M., Mihaljević, M., Stančić, H., 2015. Arhivistički rječnik : englesko-hrvatski i hrvatsko-engleski. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Str. 42.

1.1. Povijesni pregled razvoja arhiva

Od samih početaka čovječanstva pa sve do dana današnjeg postoji potreba za čuvanjem dokumenata o događajima koji su bitni za društvo u cjelini, odnosno za svaku državu ili zajednicu pojedinačno. Ti dokumenti mogu biti vezani uz ratna odnosno gospodarska događanja ili mogu svjedočiti promjenama koje su se događale tokom povijesti. Razvoj arhiva moguće je podijeliti u dvije faze: razvoj arhiva u doba prije pismenosti i razvoj arhiva u doba pismenosti. Iz povijesti je poznato da su se informacije u doba prije pismenosti prenosile usmeno pa je zbog toga teško istražiti arhive toga doba. Ukoliko je postojala potreba da se informacije zabilježe, to nije bilo u obliku pisma kakvog mi danas poznajemo. Vjeruje se kako su prvi arhivi nastali još u doba prije Krista i to prvo kod starih istočnih civilizacija (npr. Asirci, Babilonci, Perzijanci) a kasnije su se počeli pojavljivati i u Europi. U prvim godinama razvoja, u arhivima su se čuvale pločice s klinastim pismom, zapisi na kostima i to zapisi vezani uz vojsku, različiti zakoni ili odluke senata. Prvo pojavljivanje arhiva u Europi veže se uz staru Grčku odnosno stari Rim gdje su arhivske ustanove jedine mogle potvrditi ispravnost spisa koji su se čuvali u njima. Arhivi su u srednjem vijeku uglavnom bili vladarski, crkveni ili gradski. Stvaratelji gradiva ujedno su bili zaduženi za njegovo čuvanje a gradivo se čuvalo u trezorima ili riznicama. Do početka devetnaestog stoljeća pisana građa čuvala se u registraturama³ te je kao takva služila kao dokazno sredstvo čime je štitila prava pojedinaca ili društva u cjelini. Zbog netom opisane kontinuirane brige o različitim vrstama dokumenata danas imamo priliku svjedočiti sačuvanim dokumentima iz daleke prošlosti koji svjedoče bitnim, odnosno manje bitnim događajima vezanim uz povijest čovječanstva.

Tek početkom devetnaestog stoljeća počela se razvijati moderna arhivistička služba i u to doba arhivi postaju samostalne kulturne ustanove. Počeci modernog arhivskog zakonodavstva vežu se za sredinu devetnaestog stoljeća i daljnjim razvojem arhivske službe mijenja se odnos prema čuvanju i zaštiti arhivske građe. Dvadeseto stoljeće donosi daljnji razvoj arhivistike kao samostalne struke s naglaskom na njezinoj internacionalizaciji. Internacionalizacija je značila osnivanje Međunarodnog arhivskog vijeća⁴, održavanje kongresa arhivista diljem svijeta i početak tiskanja arhivističkih časopisa. Povećan je broj izgradnje arhivskih ustanova

---

³ Pismohrana ili registratura je ustrojstvena jedinica u kojoj se odlaže i čuva arhivsko, odnosno registraturno gradivo do predaje nadležnom arhivu.

⁴ International council on archives. Dostupno na: <http://www.ica.org/en> (1.3.2016.).

koje se opremaju suvremenom opremom u skladu s najmodernijim tehnološkim rješenjima. Dokumentacija koja se čuva u arhivima ima trajno značenje kako za sveukupno čovječanstvo tako i za pojedine narode odnosno države i ona služi kao izvor informacija o povijesnom i kulturnom identitetu države. Arhivi kao ustanove takvu dokumentaciju moraju skupljati, čuvati i davati na korištenje ukoliko postoji potreba za time.

1.2. Podjela arhiva

U knjizi „Arhivistika i arhivska služba“ autora Bernarda Stullija moguće je pročitati da su arhivi stručne ustanove, kvalificirane za zaštitu, čuvanje, restauraciju, arhivističku obradu i davanje na korištenje arhivske građe. Navedeni autor arhive dijeli na⁵:

- arhivi općeg tipa (arhivske ustanove koje vode brigu o cjelokupnoj arhivskoj građi na svojim arhivskim područjima);
- regionalni arhivi općeg tipa;
- nacionalni ili centrali arhivi;
- specijalni arhivi (diplomatski, vojni, gospodarski, filmski i sl.).

Uz gore navedenu podjelu, arhivi bi se općenito mogli podijeliti na one javne i privatne. Prema Zakonu o arhivskom gradivu i arhivima u javne arhive ubrajaju se državni, odnosno nacionalni arhivi zemalja, područni arhivi te arhivi jedinica lokalne samouprave i uprave dok se u privatne arhive ubrajaju sveučilišni arhivi, gospodarski arhivi, obiteljski arhivi, arhivi banaka, arhivi vjerskih zajednica i sl. Za osnivanje navedenih arhiva zaslužan je pojedinac dok javne arhive osniva država odnosno jedinice lokalne samouprave i uprave. Primjer specijaliziranog filmskog arhiva je arhiv Hrvatske Radiotelevizije. Mato Artuković, autor rada „Arhiv obitelji Brlić u Slavonskom Brodu“⁶, opisuje specijalizirani kućni arhiv obitelji Brlić – Mažuranić u kojem se čuva cjelokupna baština jedne obitelji.

---

⁵ Stulli, B., 1997. Arhivistika i arhivska služba: studije i prilozi. Zagreb: Hrvatski državni arhiv. Str. 352.

⁶ Artuković, M. Arhiv obitelji Brlić u Slavonskom Brodu. Muzeologija 43./44 (2006/2007.), 221-226.

Nacionalni arhiv

Službene definicije nacionalnog arhiva nema no imajući na umu općenitu podjelu arhiva nacionalni arhiv bi se mogao definirati kao glavni arhiv države u kojem se čuvaju zapisi i dokumenti bitni za tu državu. Čest je slučaj gdje je nacionalni arhiv zapravo središnji državni arhiv, no zbog specifičnosti svake pojedine države nije uvijek moguće pronaći središnji nacionalni arhiv. Državne arhive moglo bi se definirati kao arhive koji u svojoj nadležnosti imaju sveukupno arhivsko gradivo države u kojoj se nalaze ali također imaju i dužnost prikupljanja gradiva o drugim državnim odnosno nacionalnim arhivima. U daljnjem tekstu ovog rada prikazani će biti nacionalni odnosno središnji državni arhivi zemalja članica Europske unije. Ukoliko neki arhiv neće biti moguće pronaći to će biti posebno navedeno.

2. Europska unija

Većina država europskog kontinenta, točnije njih dvadeset i osam, čini jedinstvenu zajednicu država koja se naziva Europska unija. Službena definicija preuzeta sa internetske stranice Europske unije glasi: „Europska unija jedinstveno je gospodarsko i političko partnerstvo 28 europskih država koje zajedno pokrivaju velik dio kontinenta“.⁷ Nakon završetka Drugog svjetskog rata počelo se razmišljati o jačanju gospodarske situacije na području europskog kontinenta i to gospodarskom suradnjom nekoliko europskih zemalja. Godine 1958 nastala je Europska ekonomska zajednica. Izbjegavanje ratnih sukoba između zemalja i stvaranje jedinstvenog tržišta bili su glavni ciljevi u vrijeme osnivanja Europske ekonomske zajednice. Zemlje koje su u početku tvorile Europsku ekonomsku zajednicu bile su: Belgija, Njemačka, Francuska, Italija, Luksemburg i Nizozemska. S obzirom na prvotni cilj jačanja gospodarskog stanja Europske ekonomske zajednice, smatralo se kako će ujedinjenjem gore navedenih država doći do daljnjeg razvoja tržišta što bi u konačnici dovelo do mogućeg ujedinjenja cijele Europe. Europska ekonomska zajednica godinama se razvijala te konačno 1993. godine mijenja ime u Europska unija. Danas je Europska unija organizacija koja obuhvaća brojna područja među kojima treba istaknuti područje politike, različitih vrsta pomoći i zaštite. Kako od samih početaka tako je i danas jedinstveno tržište glavni pokretač Europske unije te je naglasak stavljen na slobodno kretanje robe, usluga, novca i ljudi. Za stanovnike Europske unije to znači da je živjeti, raditi te putovati unutar granica Europske unije postalo jednostavnije. Opće je poznato kako je jačanje gospodarstva jedan od glavnih zadataka Europske unije no ništa manje važno nije niti promicanje i poštivanje ljudskih prava. Temeljne vrijednosti koje se njeguju vezane uz ljudsko dostojanstvo, slobodu, demokraciju te jednakost u svim oblicima. Države koje danas čine Europsku uniju su: Austrija, Belgija, Bugarska, Cipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Hrvatska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Mađarska, Malta, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo.⁸ Glavni grad je Bruxelles. Službeni jezici Europske unije su jezici njenih članica, točnije njih dvadeset četiri uključujući i hrvatski.

---

⁷ Europska unija ukratko. Dostupno na: http://europa.eu/about-eu/basic-information/about/index_hr.htm (4.3.2016.).

⁸ Države članice Europske Unije. Dostupno na: http://europa.eu/about-eu/countries/index_hr.htm (4.3.2016.).

2.1. Nacionalni arhivi zemalja članica Europske unije

U ovom poglavlju biti će prikazani nacionalni arhivi zemalja članica Europske unije. Za vjerovati je da sve zemlje članice imaju svoj nacionalni arhiv, a ukoliko se dogodi da koja nema to će biti navedeno u daljnjem tekstu. Uz uobičajeno korištenje internetskih pretraživača⁹ kako bi se pronašle internetske stranice nacionalnih arhiva moguće je uštedijeti vrijeme i posjetiti stranicu „Archives Portal Europe“.¹⁰ Specifičnost ove stranice, odnosno portala, je što na njegovom razvitku radi međunarodni tim stručnjaka sa ciljem da se na jednom mjestu objedini većina arhivskih internetskih stranica kako bi se korisnicima omogućilo lakše pretraživanje arhivskih materijala. Arhivski portal Europe nudi mogućnost jednostavnog pretraživanja informacija o arhivskom gradivu te pristup gradivu bez obzira u kojim se arhivskim ustanovama diljem Europe ono nalazi. Pretraživati se može na nekoliko načina: pretraživanje po naslovu dokumenta, po sažetku, po arhivu ili državi u kojoj se traženo arhivsko gradivo nalazi. Uz to, pretraživanje je omogućeno po vrsti dokumenta odnosno datumu nastanka istog. Zanimljivost koju treba izdvojiti je vezana uz društveno označavanje¹¹ te je gradivo moguće pretraživati prema najpopularnijim oznakama (npr. obrazovanje, fotografija, demokracija, religija i sl.). Drugačiji vid pretraživanja omogućen je odabirom teme koja nas zanima i istraživanjem iste. Najpopularnije teme vezane su uz postojanje bivše Istočne Njemačke, događaje vezane uz Drugi svjetski rat odnosno ekonomiju i fotografiju. Nacionalni arhivi koji sudjeluju u radu stranice, odnosno portala u potpunosti podržavaju rad istoga. U tablici 1 abecednim redom navedene su države članice Europske unije, njihovi nacionalni arhivi (ukoliko ih posjeduju) te poveznice na internetske stranice arhiva. Nazivi nacionalnih arhiva navedeni su na izvornom jeziku a tamo gdje se primijetilo da izvorni naziv nacionalnog arhiva nije primjeren za čitanje većem broju ljudi naziv nacionalnog arhiva naveden je na engleskom jeziku dok je izvorni naziv naveden unutar zagrada. Ukoliko neka država članica ne posjeduje nacionalni arhiv ili je on u sklopu ministarstva to je posebno navedeno.

---

⁹ Internetski pretraživač je specijalizirano web mjesto koji korisnicima služi kao pomoć u pretraživanju informacija.

¹⁰ Arhivski portal Europe. Dostupno na: <https://www.archivesportaleurope.net/> (6.3.2016.).

¹¹ Društveno označavanje kao dio Web 2.0 biti će objašnjeno u trećem poglavlju ovog rada.

Tablica 1. Prikaz nacionalnih arhiva zemalja članica Europske unije i poveznice na internetske stranice arhiva

	Zemlja članica Europske unije	Naziv arhiva	Poveznica na internetsku stranicu nacionalnog arhiva
1.	Austrija	Österreichische Staatsarchiv	http://www.oesta.gv.at/
2.	Belgija	Les Archives générales du Royaume et Archives de l'État dans les Provinces	http://www.arch.be/
3.	Bugarska	Central State Archives (Централен държавен архив)	http://www.archives.government.bg/
4.	Cipar	State Archives (Κρατικό Αρχείο)	http://www.mjpo.gov.cy/mjpo/statearchive.nsf/index_en/index_en?OpenDocument
5.	Češka	Národní archiv	http://www.nacr.cz/
6.	Danska	Statens Arkiver - Rigsarkivet	https://www.sa.dk/
7.	Estonija	Rahvusarhiiv	http://www.arhiiv.ee/
8.	Finska	Arkistolaitos	http://www.arkisto.fi/
9.	Francuska	Les Archives nationales	http://www.archives-nationales.culture.gouv.fr/
10.	Grčka	General State Archives (γενικά αρχεία του κράτους)	http://www.gak.gr/frontoffice/portal.asp?cpa ge=NODE&cnode=1&clang=1
11.	Hrvatska	Hrvatski Državni Arhiv	http://www.arhiv.hr/arhiv2/index.htm
12.	Irska	The National Archives of Ireland	http://www.nationalarchives.ie/
13.	Italija	Archivio Centrale dello Stato	http://www.archivi.beniculturali.it/
14.	Latvija	Latvijas Nacionālais arhīvs	http://www.arhivi.lv/index.php?&2 https://www.arhivi.gov.lv/
15.	Litva	Lietuvos centrinis valstybės archyvas	http://www.archyvai.lt
16.	Luksemburg	Archives nationales de Luxembourg	http://www.anlux.lu/multi/fr/
17.	Malta	National Archives Malta	https://secure2.gov.mt/nationalarchives/Default.aspx?page_info_id=99
18.	Mađarska	The National Archives of Hungary (Magyar Nemzeti Levéltár)	http://mnl.gov.hu/angol
19.	Nizozemska	Nationaal Archief	http://www.nationaalarchief.nl/
20.	Njemačka	Das Bundesarchiv	http://www.bundesarchiv.de/index.html.de
21.	Poljska	Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych	http://archiwa.gov.pl/
22.	Portugal	Arquivo Nacional da Torre do Tombo	https://en.wikipedia.org/wiki/Torre_do_Tombo_National_Archive
23.	Rumunjska	Arhivele Naționale ale României	http://www.arhivelenationale.ro/
24.	Slovačka	Slovenský národný archív	http://www.minv.sk/?slovensky-narodny-archiv-1
25.	Slovenija	Arhiv Republike Slovenije	http://www.arhiv.gov.si/
26.	Španjolska	Ministarstvo kulture, obrazovanja i sporta	http://www.mecd.gob.es/cultura-mecd/areas-cultura/archivos.html#
27.	Švedska	Riksarkivet	https://riksarkivet.se/
28.	Ujedinjeno Kraljevstvo	The National Archives	http://www.nationalarchives.gov.uk/

Nakon detaljnijeg pregledavanja svake pojedine internetske stranice navedene u tablici 1 uočeno je da stranica nacionalnog arhiva Portugala (por. „*Arquivo Nacional da Torre do Tombo*“¹²) ne radi, pa je s obzirom na to u tablici navedena poveznica na stranicu tog nacionalnog arhiva na najpoznatijoj online enciklopediji-Wikipediji. Nacionalni arhiv republike Slovačke i Kraljevine Španjolske nemaju svoju internetsku stranicu već je rad arhiva opisan u sklopu internetskih stranica Ministarstva kulture tih zemalja.

Od dvadeset osam zemalja članica njih dvadeset pet odnosno 89% od ukupnog broja navedenog u tablici 1 posjeduje internetsku stranicu nacionalnog arhiva. Svega tri nacionalna arhiva nemaju svoje stranice ili im stranice trenutno nisu u funkciji (nacionalni arhiv Portugala, Slovačke i Španjolske). Podaci navedeni u daljnjem tekstu odnose se na broj od dvadeset pet nacionalnih arhiva koji posjeduju valjanu internetsku stranicu. S obzirom da je tema ovog rada prikaz nacionalnih arhiva zemalja članica Europske unije za očekivati je da će svaka internetska stranica nacionalnih arhiva biti prvenstveno na jeziku te zemlje. Zanimljivo je bilo istražiti koliki broj arhiva omogućuju pregled odnosno pretraživanje stranice i na engleskom jeziku. Od dvadeset pet nacionalnih arhiva koji posjeduju internetsku stranicu, njih tri ne ulaze u ovo istraživanje jer im je jedan od službenih jezika države engleski (Irska, Malta, Ujedinjeno Kraljevstvo) pa su i stranice tih nacionalnih arhiva na engleskom jeziku. Od moguća dvadeset i dva nacionalna arhiva njih dvadeset uz službeni jezik države nudi pregledavanje odnosno pretraživanje internetske stranice i na engleskom jeziku. To su stranice nacionalnih arhiva Austrije, Belgije, Bugarske, Cipra, Češke, Danske, Estonije, Finske, Grčke, Hrvatske, Italije, Latvije, Litve, Mađarske, Nizozemske, Njemačke, Poljske, Rumunjske, Slovenije i Švedske. Internetska stranica nacionalnog arhiva Belgije nudi pregled stranice na četiri jezika: engleski, francuski, nizozemski i njemački što je i logično jer su upravo francuski, nizozemski i njemački službeni jezici u Belgiji. Na Cipru su službeni jezici grčki i turski a internetska stranica nacionalnog arhiva dostupna je na grčkom i engleskom jeziku. Posebno treba istaknuti stranicu nacionalnog arhiva republike Finske koja je prevedena na čak pet jezika¹³ uključujući i finski. Pozornost privlači i internetska stranica litavskog nacionalnog arhiva koja je prilagođena osobama s posebnim potrebama. Stranice nacionalnih arhiva Grčke, Italije i Rumunjske nude engleski prijevod stranice ali taj prijevod

---

¹² Torre do Tombo National Archive. Dostupno na:
https://en.wikipedia.org/wiki/Torre_do_Tombo_National_Archive (7.3.2016.).

¹³ Internetska stranica finskog nacionalnog arhiva prevedena je na sljedeće jezike: engleski, estonski, finski, ruski i švedski.

nije kompletan. Iz navedenih podataka vidljivo je da skoro sve internetske stranice nacionalnih arhiva nude mogućnost pregledavanja i pretraživanja na engleskom jeziku dok samo mali broj stranica nudi pregledavanje i pretraživanje samo na službenom jeziku te države (npr. Francuska i Luksemburg).

Pregledavanjem internetskih stranica navedenih u tablici 1 moguće je naići na razne zanimljivosti. Kao što je poznato iz povijesti, Hrvatska je sa današnjim susjednim državama nekoć tvorila državu pa ne čude podaci da nacionalni arhivi susjednih zemalja (austrijski, mađarski i talijanski) posjeduju gradivo vezano uz Hrvatsku. Dokumente vezane za primorske gradove moguće je pronaći u talijanskim arhivima, spise o uroti Zrinsko–Frankopanskoj moguće je pronaći u austrijskim arhivima, dok je u mađarskim arhivima moguće pronaći spise koji su važni za povijest hrvatskog naroda (npr. politički i vojni spisi iz 1848. g.). Na internetskoj stranici nacionalnog arhiva Cipra moguće je ispuniti anketu¹⁴ o tome koliko smo zadovoljni uslugom prilikom posjeta arhivu. Zanimljivo je kako je nacionalni arhiv Irske, smješten u Dublinu, kao takav osnovan tek prije nekoliko desetaka godina (1988. g.). Državni arhiv Ujedinjenog Kraljevstva zapravo ima tri središta (državni arhiv sa sjedištem u Londonu, Škotski arhiv sa sjedištem u Edinburghu te državni arhiv Sjeverne Irske sa sjedištem u Belfastu) i najstariji očuvani dokument seže iz 1086. godine. Nacionalni arhiv Mađarske može se pohvaliti s najvećim laboratorijem za mikrofilmiranje u Europi.

2.2. *Hrvatski državni arhiv (HDA)*

U prethodnom poglavlju navedeni su nacionalni arhivi zemalja članica Europske unije i zanimljivosti koje su se mogle pročitati na tim internetskim stranicama. U ovom poglavlju detaljnije će biti prezentiran Hrvatski državni arhiv kao najvažniji arhiv u Republici Hrvatskoj. Definicija Hrvatskog državnog arhiva preuzeta sa internetske stranice Hrvatskog državnog arhiva glasi: „On je središnja i matična arhivska ustanova, koja čuva, zaštićuje, stručno obrađuje i daje na korištenje pisanu baštinu nastalu radom središnjih tijela državne

---

¹⁴ Reading room user satisfaction survey. Dostupno na:
http://www.mjpo.gov.cy/mjpo/statearchive.nsf/page99_en/page99_en?OpenForm (8.3.2016.).

uprave, prosvjetnih, kulturnih, zdravstvenih i vojnih ustanova, te gradivo nastalo djelatnošću hrvatskog iseljenništva i istaknutih pojedinaca i obitelji iz hrvatskog kulturnog kruga.“¹⁵

Kako bi se dobila potpunija slika o Hrvatskom državnom arhivu potrebno je zaviriti u njegovu prošlost, odnosno u prošlost arhiva na područjima današnje Hrvatske. Kao što je poznato iz povijesti, našom državom kroz godine se vladalo iz mnogo različitih upravnih središta što je bio jedan od razloga relativno sporog razvoja arhiva na ovim područjima. Razvoj arhiva na našim područjima može se podijeliti na dvije faze. U početnim godinama razvoja stvaratelji su sami čuvali gradivo u riznicama, odnosno pismohranama, dok se od devetnaestog stoljeća razvijaju posebne ustanove za čuvanje arhivskog gradiva. Razvoj arhiva na našim područjima moguće je pratiti od 13. st. i to na području Dalmacije o čemu svjedoče dokumenti sačuvani u Državnom arhivu u Zadru. Kao što je ranije navedeno, građa se u početnim godinama razvoja čuvala kako bi služila kao jamstvo odnosno kako bi se iskoristila u svrhu ostvarenja nekih prava. Godina koja se uzima kao službena godina početka razvoja današnjeg državnog arhiva je 1643. g. Tada je naime izrađena škrinja povlastica Kraljevine Hrvatske i Slavonije u koju su stavljene na čuvanje zemaljske isprave, povlastice vezane za Kraljevinu te različite zakonske odredbe. Prvi arhivi razvili su se na području tadašnje Dubrovačke Republike (Dubrovnik) i Dalmacije (Zadar). Događaj kojim se arhiv otvara javnosti datira iz 1870. godine kada Kraljevski zemaljski arhiv zahvaljujući Hrvatsko-ugarskoj nagodbi postaje pomoćni ured Zemaljske vlade koja donosi Zakon o zemaljskom arhivu u Zagrebu. Arhivska djelatnost postepeno se širi osnivanjem arhiva u Zagrebu, Rijeci i Varaždinu te ista postaje obvezna 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća. Godina koja se ističe kao jedna od važnijih u razvoju državnog arhiva je 1979. godina. Te je godine naime osnovana Hrvatska kinoteka tj. Nacionalni filmski arhiv koji čuva nacionalnu filmsku baštinu. Nakon osamostaljenja Republike Hrvatske, Hrvatski državni arhiv postaje matična ustanova nacionalne arhivske službe. Hrvatski državni arhiv danas čine:

- odjel za zaštitu i obradu arhivskog gradiva;
- odjel za informacije i komunikacije;
- odjel za informatičke tehnologije;
- odjel općih i računovodstvenih poslova;

---

¹⁵ Hrvatski državni arhiv – O nama. Dostupno na: <http://www.arhiv.hr/arhiv2/Onama/index.htm> (10.3.2016.).

- središnji laboratorij za konzervaciju i restauraciju;
- središnji foto laboratorij;
- hrvatski filmski arhiv;
- depozit Zagrebačke nadbiskupije.¹⁶

Prema Zakonu o arhivskom gradivu i arhivima, arhivi se kao javne ustanove u Republici Hrvatskoj, dijele na:

- matične arhive;
- područne državne arhive;
- arhive jedinica lokalne samouprave i uprave;
- specijalne arhive;
- privatne arhive.¹⁷

Matični arhiv u Republici Hrvatskoj je Hrvatski državni arhiv sa sjedištem u Zagrebu. Područni državni arhivi nalaze se u: Bjelovaru, Dubrovniku, Gospiću, Karlovcu, Osijeku, Pazinu, Rijeci, Sisku, Slavonskom Brodu, Splitu, Varaždinu, Zadru i Zagrebu. U sklopu Ministarstvu kulture djeluje odjel za arhivsku djelatnost i ono je odgovorno za rad arhivske službe. Uz gore navedene arhive veliku važnost ima HAZU¹⁸ te mnogi arhivi u sklopu Katoličke crkve.

Arhivi, jednako kao i knjižnice i muzeji, čuvari su baštinskih zbirki koje nose informacije o prošlosti država odnosno čovječanstva. Hrvatski državni arhiv u svojoj riznici čuva veliku zbirku gradiva koje datira sve od desetog stoljeća pa do danas. Gradivo je raspoređeno u 1850 arhivskih fondova i zbirki nastalih djelovanjem središnjih tijela državne uprave i pravosuđa,

---

¹⁶ Hrvatski Državni Arhiv – ustroj. Dostupno na: <http://www.arhiv.hr/arhiv2/Onama/Ustroj/index.htm> (10.3.2016.).

¹⁷ Zakon o arhivskom gradivu i arhivima (NN 105/97, 64/00, 65/09). Dostupno na: <http://arhinet.arhiv.hr/Pages/ArhivskiPropisi.aspx> (14.3.2016.).

¹⁸ HAZU – Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Dostupno na: <http://info.hazu.hr/> (10.3.2016.).

prosvjetnih, kulturnih, zdravstvenih i vojnih ustanova, kao i djelatnošću istaknutih pojedinaca i obitelji te hrvatskog iseljništva.¹⁹ Bitan dio u arhivskoj djelatnosti zauzima i Hrvatski filmski arhiv koji čuva nacionalnu filmsku baštinu od početka dvadesetog stoljeća do danas te zbirku stranog filma i popratno filmsko i audiovizualno gradivo. Fototeka državnog arhiva sadrži nekoliko desetaka tisuća fotografija dok Mikroteka sadrži nekoliko milijuna snimaka različitih dokumenata. Sačuvani spisi, isprave, ugovori, zapisnici te matične knjige, katastarske mape, zemljišne knjige, grafike, karte i planovi svjedoče o neprestanoj skrbi za arhivsku baštinu na našim područjima. Svi ti dokumenti služe za proučavanje i razumijevanje nacionalne povijesti, kulture i društvenog života. U knjižnici Hrvatskog državnog arhiva, koja se sustavno razvija još od devetnaestog stoljeća, moguće je pronaći literaturu arhivističkog karaktera, povijesne izvore te službene publikacije.

Iz povijesti je poznato, a i Bernard Stulli je u svojoj knjizi „Arhivistika i arhivistička služba“ naveo, kako je na području današnje Hrvatske relativno kasno došlo do uspostavljanja arhivističke djelatnosti i gubitka dragocjenih arhivskih dokumenata. Glavni razlog tomu su problemi različite prirode (npr. ratna zbivanja, učestalo mijenjanje državnog uređenja) pa ne čudi da se i arhivska djelatnost suočavala s istim problemima. Bez obzira na navedene probleme danas je primjetan neprestani razvoj mreže arhiva u Hrvatskoj. S obzirom na povećani priljev nove građe u arhive i istovremene digitalizacije stare građe, raste i broj zaposlenika u arhivima diljem države. Imajući na umu da se tehnologija neprestano razvija, od arhiva se očekuje prilagođavanje novim trendovima. Hrvatski državni arhiv razvio je jedinstveni nacionalni arhivski informacijski sustav odnosno NAIS²⁰. Ovaj informacijski sustav omogućuje popisivanje, obradu i korištenje arhivskog gradiva svih imatelja i stvaratelja gradiva te je korištenjem ovog sustava korisnicima olakšan pristup arhivskim zbirkama putem Interneta. Razvojem sustava stvoreni su temelji za digitalizaciju arhivskog gradiva sa ciljem njegovog očuvanja i što veće dostupnosti zainteresiranim korisnicima. Korisnicima je omogućeno da na jednom mjestu pregledavaju i pretražuju dostupne podatke o arhivskoj baštini Hrvatske.

---

¹⁹ Hrvatski državni arhiv – gradivo. Dostupno na: <http://www.arhiv.hr/arhiv2/Onama/HDaukratko/Gradivo/index.htm> (10.3.2016.).

²⁰ NAIS – nacionalni arhivski informacijski sustav. Dostupno na: <http://arhinet.arhiv.hr/default.aspx> (15.6.2016.).

Hrvatski državni arhiv danas predstavlja kulturno i društveno središte koje svakim danom posjećuje sve veći broj kako novih tako i starih posjetitelja odnosno istraživača. Ništa manje važna nije niti suradnja sa školskim i visokoškolskim ustanovama i organizacija posjeta bilo učenika ili studenata. Naglasak se stavlja na održavanje radionica i predavanja kako bi se učenike, studente ili druge grupe građana zainteresiralo za arhive kao poveznice između prošlosti i budućnosti. Hrvatski državni arhiv aktivno sudjeluje u popularizaciji i zaštiti baštine organizirajući različite skupove, izložbe, predavanja i prezentacije i to sve u suradnji s drugim kulturnim institucijama.

3. Web 2.0

Internet, kao globalna računalna mreža, nastala je 60-ih godina prošlog stoljeća razvojem elektroničke komunikacijske mreže, ARPANET-a. Ministarstvo obrane Sjedinjenih Američkih Država razvilo je ARPANET s ciljem povezivanja nekoliko računala u jednu mrežu koja bi radila i u slučaju raznih katastrofa. Danas Internet nudi mnoge mogućnosti i razvijeni su razni servisi kojima je moguće pristupiti preko WWW (eng. *world wide web*), odnosno servisa koji nudi mogućnost distribucije informacija i usluga na Internetu. WWW, skraćeno Web svoju je premijeru imao 90-ih godina prošlog stoljeća. Tim Barners – Lee u literaturi se navodi kao autor Weba. Do 2004. godine postojao je Web 1.0 gdje su korisnici mogli samo pasivno promatrati i čitati dostupne im informacije. Takav Web sastojao se od teksta i grafike i samo nekolicina ljudi je imala mogućnost uređivati ga. Gore navedena godina uzima se kao godina početka razvoja Web 2.0 kojeg karakterizira interakcija između korisnika Internet usluga. Oni postaju aktivni sudionici koji imaju mogućnost stvaranja, nadopunjavanja, komentiranja i širenja sadržaja na Webu. Tim O'Reilly Web 2.0 definirao je kao: „Platformu u sklopu koje se nudi softver u obliku neprestano obnavljajućeg servisa koji postaje boljim što ga koristi više ljudi, koji nudi i kombinira podatke iz različitih izvora, uključuje i pojedince koji dodaju vlastite podatke i servise u obliku koji dopušta da ih drugi također kombiniraju stvarajući pritom u učinak umreženosti kroz „arhitekturu sudjelovanja“ nadmašujući metaforu stranica Web 1.0 kako bi omogućio bogato korisničko iskustvo.“²¹

U tablici 2 prikazane su glavne karakteristike Web 1.0 i Web 2.0.

Tablica 2. Usporedba Web 1.0 i Web 2.0

	Web 1.0	Web 2.0
Način korištenja	Čitanje	Pisanje i suradnja
Jedinica sadržaja	Stranica	Zapis
Stanje	Statično	Dinamično
Način pregledavanja sadržaja	Web preglednik	Web preglednik, RSS softver, mobilni uređaji i sl.
Stvaranje sadržaja	Autori web mjesta	Svatko

²¹ O'Reilly, T. What is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. Dostupno na: <http://oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html?page=1> (15.3.2016).

Iz tablice 2 vidljivo je kako je naglasak stavljen na interakciju i upravo su korisnici ti koji imaju mogućnost oblikovanja sadržaja. Dok je u doba Web 1.0 sadržaj mogao biti stvoren od strane nekolicine ljudi, danas u doba Web 2.0 sadržaj može stvarati svatko.

U literaturi je moguće naići na razne podjele Web 2.0 aplikacija. Joseph B. Miller u svojoj knjizi „Internet technologies and information services“ Web 2.0 aplikacije dijeli na: blogovi i podcast, wiki sustav, aplikacije za dijeljenje fotografija i video zapisa, aplikacije za društveno označavanje, aplikacije za društveno umrežavanje, aplikacije za trenutnu razmjenu poruka i Twitter, oznake, mashup i virtualna stvarnost. Kate Theimer je u svom radu „Web 2.0 tools and strategies for archives and local history collections“²² Web 2.0 aplikacije podijelila na:

- blog i mikro blog;
- wiki sustav;
- aplikacije za društveno umrežavanje;
- aplikacije za dijeljenje slika i videa;
- podcast;

te će ista podjela biti korištena u ovom radu. Osim navedene podjele, ostale aplikacije karakteristične za Web 2.0 jesu: aplikacije za društveno označavanje, *mashup* aplikacije, aplikacije za trenutnu razmjenu poruka, RSS, virtualna stvarnost i sl. Sve gore navedene aplikacije koriste se putem preglednika. Aplikacije navedene u gornjoj podjeli biti će detaljnije objašnjene u poglavljima koja slijede, 3.1. do 3.6. Uz to biti će navedeni primjeri dobre prakse gdje arhivi, druge kulturne ustanove ili pojedinci koriste Web 2.0 aplikacije u svakodnevnom poslovanju.

3.1. Blog i mikro blog

Blog označava internetsko mjesto koje korisnicima omogućava objavljivanje raznih vrsta sadržaja (tekst, fotografije, video zapisi) obrnutim kronološkim redom i to u obliku osobnog dnevnika. Glavna karakteristika bloga je komunikacija, i to ona dvosmjerna između autora i

---

²² Theimer, K., 2010. Web 2.0 tools and strategies for archives and local history collections. New York, NY. Neal – Schuman Publishers.

čitatelja. Autor bloga u objavljenom tekstu sa čitateljima dijeli svoje misli, ideje ili iskustva a zatim čitatelji imaju mogućnost čitanja, komentiranja ili dijeljenja tih objava. Jedna objava na blogu sastoji se od naslova, samog teksta, datuma objavljivanja i oznaka (eng. *tags*). Autori blogova mogu biti pojedinci među kojima i stručnjaci u raznim područjima života i upravo njima blogovi služe za razmjenu znanja, iskustva ili mišljenja o raznim temama. Uz pojedince autori blogova mogu biti i udruge, ustanove, razne tvrtke i sl. Svaka objava na blogu može se nadopuniti oznakama što uvelike olakšava njihovo pretraživanje te se objave mogu svrstati u razne kategorije (npr. po temi, godini, mjesecu objave i sl.). Osim komunikacije koja je navedena kao glavna karakteristika bloga, ništa manje važna nije niti jednostavnost pristupa blogu, jednostavnost korištenja u smislu da za stvaranje i objavljivanje sadržaja nije potrebno imati veliko znanje te dobra preglednost istog. Pojam blogosfera označava zajednicu autora blogova i njihovih čitatelja. Primjeri najpoznatijih aplikacija za izradu blogova jesu: Tumblr²³ i WordPress²⁴.

- Primjeri blogova koje pišu pojedinci: David S. Ferriero – arhivist Sjedinjenih Američkih Država²⁵, Kate Theimer - ArchivesNext²⁶;
- Primjeri blogova kojima su autori ustanove ili organizacije: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu²⁷, J. Paul Getty muzej²⁸;
- Primjer blogova u arhivistici: Nacionalni arhiv Australije²⁹.

---

²³ Tumblr. Dostupno na: <https://www.tumblr.com/> (21.3.2016.).

²⁴ WordPress – hrvatska verzija. Dostupno na: <https://hr.wordpress.org/> (21.3.2016.).

²⁵ The National Archives – AOTUS blog. The blog of the Archivist of the United States. Dostupno na: <https://aotus.blogs.archives.gov/> (21.3.2016.).

²⁶ ArchivesNext. Dostupno na: <http://www.archivesnext.com/> (21.3.2016.).

²⁷ Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu – blog. Dostupno na: <http://nsk.hr/blog/> (21.3.2016.).

²⁸ J. Paul Getty museum Los Angeles – blog. Dostupno na: <http://blogs.getty.edu/iris/> (21.3.2016.).

²⁹ National Archives of Australia's blog. Dostupno na: <http://blog.naa.gov.au/> (21.3.2016.).

Mikroblog

U skupinu blogova, onih specifičnih spadaju i mikroblogovi. Mikroblog se može definirati kao vrsta bloga koji se isključivo sastoji od kratkih poruka, fotografija ili videozapisa te predstavlja kombinaciju tradicionalnog bloga i društvene mreže. Jednostavnost upotrebe i kratkoća sadržaja učinila ga je planetarno popularnim i moguće ga je koristiti na računalu, tabletu ili mobitelu. Najpoznatiji predstavnik mikroblogova je Twitter³⁰ kojeg karakterizira slanje poruka od maksimalno 140 znakova. Korisnici koji se registriraju u mogućnosti su čitati i slati poruke (eng. *tweet*) dok oni neregistrirani korisnici mogu samo čitati poruke. Osim toga korisnicima je omogućeno da „prate“ (eng. *follow*) druge korisnike čime se omogućuje interakcija između korisnika. Twitter, kao aplikacija, razvijena je 2006. godine i do danas je privukla više od nekoliko stotina milijuna korisnika. Twitter predstavlja jako dobar izvor informacija jer su poruke kratke te se brzo šire zahvaljujući korisnicima koji ih dijele (eng. *ReTweet*) sa svojim sljedbenicima (eng. *follower*).

3.2. Wiki sustav

Wiki sustav³¹ korisnicima omogućava stvaranje i uređivanje sadržaja na Internetu bez obzira kojim se Web preglednikom korisnik pritom koristi. Pisanjem jednostavnih tekstova nadopunjenih poveznica stvaraju se nove stranice koje se kasnije mogu međusobno povezivati. Pristup ovom sustavu je besplatan i jednostavan i ne čudi njegova popularnost među korisnicima. Osnovna ideja wiki sustava je da se korisnicima koji čitaju wiki stranice omogući njihovo uređivanje i nadopunjavanje u svrhu proširivanja stranica s novim znanjima odnosno uklanjanja pogrešaka. Prvi wiki sustav nastao je 1994. godine a djelo je Warda Cunninghama. On je naime objavio prvu wiki stranicu pod nazivom WikiWikiWeb³² sa ciljem da olakša razmjenu informacija i ideja između programera. Najpoznatiji wiki sustav je „Wikipedija“³³ odnosno online enciklopedija koja je nastala kao rezultat neprestanog stvaranja novog sadržaja od strane samih korisnika. Zahvaljujući aktivnom sudjelovanju i

---

³⁰ Twitter. Dostupno na: <https://twitter.com/> (21.3.2016.).

³¹ What is Wiki? Dostupno na: <http://wiki.org/wiki.cgi?WhatIsWiki> (22.3.2016.).

³² Wiki Wiki Web. Dostupno na: <http://c2.com/cgi/wiki?WikiWikiWeb> (22.3.2016.).

³³ Wikipedija – slobodna enciklopedija. Dostupna na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Glavna_stranica (22.3.2016.).

suradnji samih korisnika, sadržaji na Wikipediji svakodnevno se nadopunjavaju, uređuju ili brišu. U poglavlju 4.3. biti će navedeno koji nacionalni arhivi posjeduju svoju stranicu na Wikipediji. Wikipediju karakterizira jednostavnost i mogućnost da svatko s pristupom Internetu može dodavati, uređivati i mijenjati sadržaj. Baš zbog toga se javlja i najveći problem Wikipedije koji se očituje u točnosti napisanog sadržaja. Vandalizam, prvenstveno izmjene sadržaja, predstavljaju jedan od najvećih problema koji se očituje u brisanju članaka, dodavanju netočnih poveznica, ubacivanju krivih informacija i sl. Kako bi se to spriječilo, korisnici bi trebali kontrolirati točnost članaka te poništavati netočne izmjene. Vjeruje se kako je vandalizam lakše spriječiti ukoliko velik broj korisnika uređuje sadržaje. S obzirom da dnevno veliki broj korisnika uređuje sadržaj na Wikipediji, među kojima su i stručnjaci u raznim područjima, za vjerovati je da će on u većini slučajeva biti točan.

3.3. Aplikacije za društveno umrežavanje

Društvene mreže predstavljaju oblik mrežnog servisa koji korisnicima omogućuje interakciju s drugim korisnicima i to povezivanjem s njima, razmjenom različitih oblika informacija koje mogu uključivati tekst, fotografije, video zapise, dokumente i sl. Počeci društvenih mreža sežu u 90-e godine prošlog stoljeća kada su razvijene prve društvene mreže no tek je 2002. godine Jonathan Abrams razvio Friendster, društvenu mrežu koja je postala planetarno popularna. Nedugo nakon toga slijedio je razvoj društvene mreže MySpace³⁴ kojeg je karakteriziralo jednostavno sučelje koje se moglo uređivati te su korisnici imali priliku razmjenjivati fotografije, video zapise i glazbene datoteke. Nakon toga slijedio je razvoj Facebooka, danas najpopularnije društvene mreže, pa onda LinkedIna i Google+. Društvena mreža može se definirati kao aplikacija koja korisnicima omogućava velik broj aktivnosti krenuvši od izrade personaliziranih osobnih stranica, na kojima su vidljivi osnovni podaci o korisniku, uključivanje u virtualne zajednice, povezivanje i komuniciranje s drugim korisnicima, razmjenu sadržaja među korisnicima i sl. Društvene mreže danas povezuju nekoliko milijardi ljudi i osim za komunikaciju koriste se i za oglašavanje, planiranje događaja, pozivanje korisnika na događaje a sve češće zamjenjuju novine te služe kao izvor najnovijih vijesti. Danas je primjetno da sve veći broj tvrtki koristi društvene mreže s ciljem

---

³⁴ MySpace. Dostupno na: <https://myspace.com/> (23.3.2016.).

promocije svog poslovanja, razvoja komunikacije s korisnicima i općenito poboljšanja sveukupne slike tvrtke. Zajedničke karakteristike društvenih mreža uključuju baziranost na korisnike, interakciju među njima, stvaranje novog sadržaja, održavanje međusobnih odnosa i održavanje virtualnih zajednica.

Kao što je navedeno na početku ovog poglavlja najpoznatije društvene mreže su Facebook, LinkedIn, Google+ i sl. Glavni dio ovog interdisciplinarnog rada odnosi na analizu sadržaja na društvenoj mreži Facebook te će ta društvena mreža biti posebno objašnjena kasnije u ovom poglavlju. LinkedIn³⁵ je društvena mreža namijenjena povezivanju poslovnih korisnika koji putem ove društvene mreže mogu ostvariti i održavati kontakte s kolegama. Općeniti profil na ovoj društvenoj mreži sadrži opće informacije o korisniku te informacije o prošlom i trenutnom zaposlenju. Google+ je društvena mreža koja omogućava povezivanje s prijateljima i poznanicima i dijeljenje raznih vrsta informacija (npr. tekst, fotografija, video zapis, zvučne datoteke).

Facebook

Facebook³⁶, kao najpoznatija društvena mreža, djelo je Marka Zuckerberga i danas broji više od milijardu korisnika čiji broj svakodnevno raste. Prva verzija ove mega popularne društvene mreže bila je namijenjena studentima na sveučilištu Harvard³⁷. Otvaranje Facebooka široj javnosti ostvareno je 2006. godine (dvije godine nakon prvotne verzije). Već godinu dana poslije 50 milijuna korisnika bilo je registrirano na ovoj društvenoj mreži. Kao što je već navedeno, Facebook danas broji preko milijardu korisnika³⁸ koji mogu stvoriti svoj profil, povezati se s prijateljima i poznanicima, razmjenjivati poruke, fotografije, video zapise i glazbene datoteke i to putem poruka, voditi video razgovore, kreirati stranice, pokretati grupe i sl. Kako bi se korisnik pridružio ovoj društvenoj mreži potrebno je da ima valjanu adresu elektroničke pošte (eng. *e-mail*) i tada je spreman kreirati svoj profil na Facebooku. Kreiranje profila je jednostavno te korisnik sam odlučuje koje podatke (npr. spol, adresa, mjesto

---

³⁵ LinkedIn. Dostupno na: <https://www.linkedin.com/> (23.3.2016.).

³⁶ Facebook. Dostupno na: <http://www.facebook.com> (23.3.2016.).

³⁷ Sveučilište Harvard nalazi se u Bostonu, u američkoj saveznoj državi Massachusetts.

³⁸ Zaključno s 2015. godinom broj korisnika društvene mreže Facebook iznosio je 1,550,000.000 korisnika. Dostupno na: <http://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/> (23.3.2016.).

stanovanja, obrazovanje, radno mjesto i sl.) će učiniti vidljivim na svom profilu. One podatke koje učini vidljivim na svom profilu moći će vidjeti i njegovi prijatelji. S obzirom da je pitanje privatnosti na Internetu danas jako bitno, i Facebook radi na tome da maksimalno zaštititi svoje korisnike pa je svakom korisniku omogućeno da sam kontrolira koje podatke će dijeliti s drugima. Korisniku se nudi mogućnost prihvatanja prijatelja odnosno odbijanja onih s kojima ne želi imati kontakt. Uz profile korisnika, moguće je izraditi i stranice odnosno pridružiti se grupama. Stranice uglavnom izrađuju tvrtke, ustanove, udruge, istaknuti pojedinci koji žele promovirati svoj rad i usluge i na taj način doprijeti do što većeg broja korisnika. Korisnici odlučuju svidi li im se koja stranica ili ne i ukoliko odluče stisnuti „svidi mi se“ (eng. *like*) automatski će imati mogućnost čitanja objava s tih stranica. Grupe su mjesta koja okupljaju korisnike sa sličnim interesima i na taj se način razvija interakcija između korisnika koja može uključivati rasprave o zajedničkim temama, komentiranje događaja i sl. Uz navedene mogućnosti, programeri su odlučili iskoristiti popularnost ove društvene mreže te se svakim danom razvijaju nove aplikacije namijenjene korištenju na Facebooku. Te aplikacije mogu uključivati razne videoigre, brigu o kućnim ljubimcima ili igranje igara na sreću. Vidljivo je da svakim danom ova društvena mreža privlači sve veći broj kako privatnih tako i poslovnih korisnika kojima je cilj doprijeti do velikog broja ljudi koji su zainteresirani za njihove usluge. Uz to treba spomenuti kako je zbog svoje popularnosti Facebook postao i izvor informacija koje se zbog velikog broja korisnika vrlo brzo šire ovom društvenom mrežom.

- Primjer stranice na društvenoj mreži Facebook: Knjižnice grada Zagreba³⁹, Victoria & Albert muzej⁴⁰;
- Primjer stranice arhiva na društvenoj mreži Facebook: Državni arhiv u Zagrebu⁴¹, Američki nacionalni arhiv u Bostonu⁴².

---

³⁹ Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <https://www.facebook.com/knjiznicegradzagreba> (23.3.2016.).

⁴⁰ Victoria and Albert Museum London – Facebook page. Dostupno na: <https://www.facebook.com/victoriaandalbertmuseum/?fref=ts> (23.3.2016.).

⁴¹ Državni arhiv u Zagrebu. Dostupno na: <https://hr-hr.facebook.com/Dr%C5%BEavni-arhiv-u-Zagrebu-126003320808899/> (23.3.2016.).

⁴² National archives at Boston. Dostupno na: <https://www.facebook.com/nationalarchivesboston> (23.3.2016.).

3.4. Aplikacije za dijeljenje fotografija/video zapisa

Aplikacije za dijeljenje fotografija, odnosno video zapisa, jednako su popularne kao i aplikacije za društveno umrežavanje te svakodnevno privlače milijune korisnika.

Flickr

Flickr⁴³ je internetski servis koji služi za dijeljenje fotografija. Kako bi se olakšalo pretraživanje a i kategoriziranje fotografija one se označavaju pomoću oznaka. Pretraživanje fotografija je jednostavno i dostupno korisnicima koji nisu registrirani. Ukoliko se korisnik odluči registrirati nude mu se dodatne mogućnosti koje uključuju dijeljenje vlastitih fotografija, izradu foto albuma ili komentiranje fotografija drugih korisnika.

- Primjer Flickr profila: nacionalna knjižnica Novog Zelanda⁴⁴;
- Primjer arhivskog Flickr profila: Orange County archives⁴⁵, državni arhiv Sjeverne Karoline⁴⁶.

YouTube

YouTube⁴⁷ je servis za objavu, reprodukciju, distribuciju i komentiranje video zapisa. Pomoću ovog servisa korisnicima je omogućen pristup i reprodukcija sadržaja s bilo koje vrste uređaja. Korisničke oznake koje služe za lakše pretraživanje video zapisa jedan su od temelja YouTubea. Kao i Flickr, i YouTube nudi pregledavanje sadržaja neregistriranim korisnicima dok korisnici koji su željni objaviti sadržaj moraju biti registrirani. Kod YouTube-a naglasak se stavlja na zaštitu autorskih prava pa u skladu s tim korisnici mogu

---

⁴³ Flickr. Dostupno na: <https://www.flickr.com/> (24.3.2016).

⁴⁴ National Library of New Zealand. Dostupno na: <https://www.flickr.com/photos/nationallibrarynz/> (24.3.2016.).

⁴⁵ Orange County Archives. Dostupno na: <https://www.flickr.com/photos/ocarchives/> (23.4.2016.).

⁴⁶ State Archives of North Carolina. Dostupno na: <https://www.flickr.com/photos/north-carolina-state-archives/sets/> (24.3.2016.).

⁴⁷ YouTube. Dostupno na: <https://www.youtube.com/> (24.3.2016.).

objavljivati sadržaj kojem su oni autori ili sadržaj drugih korisnika ukoliko imaju njihovo dopuštenje.

- Primjer YouTube profila: Hrvatska Radio Televizija⁴⁸, Royal Opera House⁴⁹;
- Primjer arhivskog YouTube profila: nacionalni arhiv Australije⁵⁰, knjižnice i arhivi Kanade⁵¹.

3.5. Podcast

Podcasting označava proces izrade i distribuciju multimedijских zapisa na Webu. Sama riječ „podcasting“ je zapravo izvedenica od dviju engleskih riječi, *Ipod* i *broadcasting*. Podcasting je danas planetarno popularan te se proširio na mnoga područja života a posebno treba izdvojiti onaj edukacijskog karaktera koji omogućuje razmjenu informacija odnosno datoteka između učenika ili studenata. Digitalna datoteka koja sadržava zvučni ili video zapis naziva se podcast i ona se distribuira putem Interneta. Tu datoteku je onda moguće slušati na računalu, tabletu ili mobitelu. Razmjena ove vrste datoteka zapravo je vrlo slična načinu na koji funkcioniraju blogovi. Vlasnici datoteka sami odlučuju koji sadržaj će staviti na Internet i na taj način sadržaj postaje javan i korisnicima je omogućeno skidanje postavljenog sadržaja. Korisnici koji su pretplaćeni na određeni kanal automatski dobivaju sadržaje kada oni postanu javni. Svaka datoteka sadrži i metapodatke koji opisuju samu datoteku.

- Primjer podcast-a: The New York Times⁵², Smithsonian⁵³;
- Primjer podcast-a kod arhiva: Knjižnica i arhivi Kanade⁵⁴.

---

⁴⁸ Hrvatska Radio Televizija. Dostupno na: <https://www.youtube.com/user/HRTnovimediji> (24.3.2016.).

⁴⁹ Royal Opera House. Dostupno na: <https://www.youtube.com/user/RoyalOperaHouse> (24.3.2016.).

⁵⁰ National Archive of Australia. Dostupno na: <https://www.youtube.com/user/NationalArchives1/featured> (24.3.2016.).

⁵¹ Library and Archives of Canada. Dostupno na: <https://www.youtube.com/user/LibraryArchiveCanada> (24.3.2016.).

⁵² The New York Times – podcast. Dostupno na: <http://www.nytimes.com/pages/podcasts/> (29.3.2016.).

⁵³ Smithsonian. Dostupno na: <https://www.si.edu/Connect/Podcasts> (29.3.2016.).

⁵⁴ Library and Archives Canada. Dostupno na: <http://www.bac-lac.gc.ca/eng/news/podcasts/Pages/podcasts.aspx> (29.3.2016.).

3.6. *Ostale aplikacije*

Osim dosadašnje podjele, Web 2.0 aplikacije mogu biti: RSS, aplikacije za društveno označavanje, virtualna okruženja i sl. Navedene aplikacije i najpoznatiji primjeri aplikacija biti će ukratko objašnjene u ovom poglavlju.

RSS (eng. *Really-Simple Syndication*)

RSS označava pojam internetskog servisa čija je glavna funkcija preuzimanje obavijesti o novim sadržajima na određenoj internetskoj stranici i obavještavanje korisnika o tim sadržajima bez da oni posjećuju navedene stranice. U većini slučajeva RSS je dostupan na stranicama čiji se sadržaj često mijenja ili ažurira. Za čitanje RSS dokumenta, koji se sastoji od teksta i metapodataka, potrebno je imati RSS čitač. Kako bi se pretplatili na novosti na određenoj stranici potrebno je pronaći ikonu koja označava RSS i kliknuti na nju, odnosno kopirati poveznicu u RSS čitač. Nakon toga, korisnik će biti obaviješten o svim ažuriranjima bez da pregledava cijelu stranicu.

- Primjer RSS-a: HRT⁵⁵, Bug.hr⁵⁶;
- Primjer RSS-a kod arhiva: nacionalni arhiv Sjedinjenih Američkih Država⁵⁷.

Društveno označavanje (eng. *social bookmarking*)

Društveno označavanje omogućuje korisnicima pohranjivanje Web poveznica u svoje korisničke profile, označavanje poveznica oznakama i dijeljenje kako bi ih i drugi korisnici mogli koristiti. Osim navedenih funkcija, korisnicima je omogućeno kreiranje interesnih grupa, ocjenjivanje i recenziranje Internet izvora, komentiranje i sl. Na ovaj način postiže se interakcija između korisnika te dijeljenjem i razmjenjivanjem iskustva cijela zajednica je na dobitku jer se neprestano stvaraju nova znanja. Cilj je da se korisnicima omogući spremanje

---

⁵⁵ HRT feedovi. Dostupno na: <http://www.hrt.hr/rss/> (29.3.2016.).

⁵⁶ Bug.hr. Dostupno na: <http://www.bug.hr/rss/> (29.3.2016.).

⁵⁷ NARA – National archive and records administration. Dostupno na: <http://www.archives.gov/social-media/rss-feeds.html> (29.3.2016.).

važnih izvora kako bi uštedili na vremenu pretraživanja i lakše pristupili željenim izvorima bez obzira kojim se uređajem pritom koriste. Izvori se mogu podijeliti u nekoliko skupina, bilo po temi, godini ili kategoriji te se mogu pretraživati pomoću oznaka ili kategorija a rangiraju se prema broju korisnika koji su te izvore spremili. Oznake su sastavni dio društvenog označavanja a mogu se definirati kao podaci o nekoj informaciji s ciljem opisivanja i lakšeg pronalaženja same informacije. Poznatiji servisi za društveno označavanje jesu Delicious⁵⁸ i Diigo⁵⁹.

Virtualna okruženja

Virtualni svjetovi odnosno virtualna okruženja mrežna su mjesta u kojem se korisnici predstavljaju pomoću animiranih avatara i ostvaruju interakciju s drugim korisnicima. Virtualna okruženja omogućuju stvaranje virtualne stvarnosti i interakciju s drugim korisnicima u realnom vremenu. Najpoznatija aplikacija u ovoj skupini je Second Life⁶⁰.

Glavna karakteristika Web 2.0 je interakcija. Na kraju poglavlja, nakon što su se definirale i navele najpoznatije Web 2.0 aplikacije, vidljivo je kako sve aplikacije karakterizira interakcija između korisnika. Ona se očituje u razmjeni sadržaja između korisnika koji može biti tekstualnog karaktera, u obliku fotografija, video zapisa ili zvučnih datoteka. Uz to korisnicima se nudi priključivanje grupama, praćenje interesnih stranica, stvaranje i dijeljenje vlastitog sadržaja koji drugi korisnici imaju priliku komentirati. Također je omogućeno uređivanje ili recenziranje objavljenog sadržaja. Navedenim postupcima neprestano se stvaraju nova znanja koja se dijele između korisnika internetskih usluga. U tablici 3 prikazani su brožčani podaci o broju korisnika koji su aktivni na Internetu i Facebooku, i to u tri kategorije: svijet, Europska unija i Hrvatska. Podaci se odnose na zadnji kvartal 2015. godine i postoji vjerojatnost odstupanja u brojevima u odnosu na vrijeme pisanja diplomskog rada.

---

⁵⁸ Delicious. Dostupno na: <http://delicious.com/> (30.3.2016.).

⁵⁹ Diigo. Dostupno na: <https://www.diigo.com/> (30.3.2016.).

⁶⁰ Second Life. Dostupno na: <http://secondlife.com/> (30.3.2016.).

Tablica 3. Prikaz broja korisnika Interneta i Facebook-a⁶¹

	Svijet	Europska unija	Hrvatska
Ukupan broj stanovnika	7.259.902.243	507.970.816	4.225.316
Broj korisnika koji imaju pristup internetu	3.366.261.156	402.937.674	3.167.838
Broj korisnika na društvenoj mreži Facebook	1.515.204.150	236.230.000	1.800.000

Kao što je u tablici 3 prikazano, danas na svijetu živi preko sedam milijardi ljudi i taj broj se svakodnevno povećava. Iz prethodne tablice vidljivo je da malo manje od 50% svjetske populacije ima pristup Internetu. Što se tiče Europske unije podaci govore kako više od 75% od ukupnog broja stanovnika Europske unije ima pristup Internetu dok se otprilike isti postotak može vezati i uz Hrvatsku. Kada je riječ o društvenoj mreži Facebook, rezultati su očekivani s obzirom da je upravo ta društvena mreža najpopularnija među korisnicima Interneta. Podaci govore kako skoro 50% korisnika Interneta posjeduje račun na društvenoj mreži Facebook a ista situacija je i u Hrvatskoj. U Europskoj uniji taj je postotak malo iznad 50%.

Istraživanjem je moguće saznati kako su se arhivi relativno kasno počeli koristiti Web 2.0 aplikacijama u svakodnevnom poslovanju. Bez obzira na to, jednom kada arhiv odluči koristiti pojedine Web 2.0 aplikacije otvaraju mu se razne mogućnosti interakcije kako s korisnicima tako i sa srodnim ustanovama. Samom interakcijom koja je uvijek dvosmjerna (arhiv – arhiv, arhiv – korisnik, korisnik - korisnik) i može uključivati komentiranje objava, diskusije između korisnika, razmjenu fotografija odnosno video zapisa, arhiv dobiva vrlo vrijedne povratne informacije koje može odnosno mora iskoristiti u svoju korist kako bi poboljšao kvalitetu svojih usluga i općenito sliku sebe kao kulturne ustanove. Sami proces uključivanja pojedinih Web 2.0 aplikacija u svakodnevno poslovanje ne može biti započet ukoliko nisu zadovoljeni osnovni uvjeti. Pod osnovnim uvjetima misli se na posjedovanje odgovarajućih tehnologija (npr. računalo, laptop, tablet, pristup Internetu), dovoljan broj zaposlenika koji će svakodnevno voditi brigu o službenim stranicama na tim aplikacijama (npr. ažuriranje stranice, redovito objavljivanje korisnih i zanimljivih informacija, odgovaranje na upite korisnika i sl.) te potpore vodstva arhiva za korištenjem tih aplikacija u svakodnevnom poslovanju. To nije nimalo lako uskladiti pogotovo što je u današnje vrijeme

⁶¹ Podaci preuzeti sa stranice Internet World Stats. Dostupno na: <http://www.internetworldstats.com/stats9.htm> (15.4.2016.).

teško pratiti razvoj tehnologije i prilagođavati se novim trendovima. U skladu s tim bitno je napraviti projekt i program implementacije a kasnije i korištenja Web 2.0 aplikacija. Nakon prikazanog istraživanja navest će se smjernice i preporuke kako najjednostavnije uvesti pojedine Web 2.0 aplikacije u svakodnevno poslovanje arhiva. U poglavljima koja slijede prikazano će biti istraživanje koje čini glavni i najbitniji dio ovog rada te će u prvoj fazi istraživanja biti prikazano koji nacionalni arhivi koriste gore navedene Web 2.0 aplikacije u svom poslovanju. Imajući na umu gore navedene podatke o broju korisnika Interneta i Facebooka, biti će istraženo koliko korisnika Facebooka prati službene stranice nacionalnih arhiva na toj društvenoj mreži.

4. Istraživanje

S obzirom na ubrzani razvoj tehnologije arhivi su prisiljeni u svoj rad uključivati iste kako bi držali korak s društvom. Arhivi predstavljaju čuvare kulturne baštine nekog naroda i moraju biti spremni promovirati svoj rad i zbirke koje čuvaju. U proteklih nekoliko godina knjižnice i muzeji, a sve više i arhivi, koriste mogućnosti modernih tehnologija kako bi u prvom redu promovirali svoj rad i istovremeno privukli veći broj ljudi da posjete njihove ustanove. No, koristeći Internet ljudima se nudi mogućnost neprestanog pregledavanja digitaliziranih zbirki gdje god se nalazili. To dovodi do pojave da su korisnici zadovoljni onime što su vidjeli putem Interneta i nemaju želju za odlaskom u arhiv. Iz toga proizlazi jedan od glavnih izazova arhiva. Arhivi moraju pronaći način kako promovirati vlastite zbirke bez da otkrivaju previše i da u dovoljnoj mjeri zainteresiraju korisnika da posjeti arhiv i da nastavi istraživati temu koja ga je pretraživanjem Interneta zainteresirala. Cilj ovog istraživanja je istražiti, analizirati i prikazati u kojoj mjeri nacionalni arhivi zemalja članica Europske unije koriste Web 2.0 aplikacije u svakodnevnom radu s naglaskom na korištenje aplikacija za društveno umrežavanje u svrhu promoviranja svog rada, komunikacije s korisnicima i poboljšanja cjelokupne slike arhiva. Glavni dio istraživanja obuhvatit će one nacionalne arhive koji imaju službene stranice na društvenoj mreži Facebook te će se kroz dvotjedno istraživanje analizirati kakvu vrstu sadržaja arhivi objavljuju na svojim službenim stranicama.

Prijašnja istraživanja

Iščitavajući literaturu moguće je naići na prijašnja istraživanja o korištenju Web 2.0 aplikacija u radu arhiva, knjižnica i muzeja. Većina istraživanja vezana je uz knjižnice i muzeje no primjetan je porast broja istraživanja vezanih uz arhive. Ona najzanimljivija biti će ukratko predstavljena i to kronološkim redom.

Adam Crymble je 2009. godine u svom radu „*An Analysis of Twitter and Facebook Use by the Archival Community*“ analizirao u kojoj mjeri arhivska zajednica koristi društvenu mrežu Facebook i mikroblog servis Twitter u svrhu privlačenja novih istraživača i korisnika u svoje ustanove. Istraživanje je pratilo 195 različitih što ustanova što individualnih arhivista koji su aktivno koristili gore navedene aplikacije. Autor je analizirao poveznice postavljene od strane arhivskih ustanova odnosno pojedinaca na Twitteru i Facebooku. Rezultati su pokazali kako

su arhivisti kao pojedinci najaktivniji na Twitteru, dok su arhivske ustanove koje posjeduju službenu stranicu na Facebooku najmanje aktivne. Istraživanje je pokazalo da postoje razlike u korištenju Facebooka i Twittera od strane individualnih arhivista, odnosno Facebooka od strane arhivskih ustanova te se najveća razlika očituje u vrsti informacija koje se dijele. Arhivske ustanove u većini slučajeva dijele informacije vezane uz rad arhiva, aktivnosti koje se odvijaju u arhivu ili informacije vezane uz zbirke koje arhiv posjeduje, dok arhivisti dijele informacije za koje smatraju da su korisne bez obzira na tematiku. Autor naglašava kako arhivisti aktivni na Twitteru komuniciraju s drugim korisnicima, dijele informacije za koje smatraju da mogu biti korisne kako arhivskoj zajednici tako i zajednici općenito te promoviraju arhiviste koji su autori blogova ili internetskih stranica.

Collin Thorman, bivši student sveučilišta u San Jose-u, u svom je magistarskom radu pod nazivom „*The Use of Web 2.0 Technologies in Archives: Developing exemplary practice for use by archival practitioners*“ analizirao u kojoj mjeri arhivske ustanove koriste Web 2.0 tehnologije u svakodnevnom radu. Analiza je provedena 2011. godine i sastojala se od dva dijela: anketa i intervju. U istraživanje su bile uključene arhivske ustanove diljem svijeta pa je iz tog razloga autor naveo kako je anketa poslana na više adresa arhivskih udruženja (npr. arhivsko udruženje Australije, Novog Zelanda, Velike Britanije, Kanade i sl.). Autor navodi kako anketa sadrži četrnaest pitanja koja daju odgovore na pitanja o kojoj se arhivskoj ustanovi radi, koje Web 2.0 aplikacije arhiv koristi za promociju odnosno za otvaranje arhiva kako istraživačima tako i ostalim korisnicima. Autor navodi kako je dobio odgovore od arhivskih ustanova iz sedam zemalja diljem svijeta dok je za intervju odabrao pet arhivista iz različitih arhivskih ustanova diljem svijeta. Rezultati su pokazali kako arhivi najviše koriste Facebook, Twitter, YouTube i Flickr za promociju dok wiki sustav, oznake, društveno označavanje i preporuke koriste kako bi istraživačima olakšali pristup podacima. Najveći broj anketiranih arhiva pripadaju kategoriji akademskih arhiva, manji broj su vladini odnosno privatni arhivi. Istraživanje je pokazalo kako u svom svakodnevnom poslovanju akademski arhivi najviše koriste blog, vladini arhivi Facebook a privatni arhivi Flickr. Odgovori dobiveni intervjuima s odabranim arhivistima govore kako su glavni razlozi nekorištenja Web 2.0 aplikacija nedostatak resursa, bilo novčanog odnosno ljudskog, slabi interes ustanove, ne podržavanje od strane vodstva arhiva, te neznanje u korištenju navedenih aplikacija. Autor navodi kako u slučaju korištenja Web 2.0 aplikacija arhivi biraju one koje su jednostavne za korištenje i ne oduzimaju puno vremena te da ideja u većini slučajeva dolazi od samih arhivista koji se onda time i bave uz svoj svakodnevni posao.

Lina Bountouri i Georgios Giannakopoulos, članovi odsjeka za bibliotekarstvo i informacijske sisteme na tehnološko – edukacijskom institutu u Ateni proveli su istraživanje u kojoj mjeri arhivi, oni grčki i međunarodni koriste društvene mreže u svom svakodnevnom radu. Njihov rad pod nazivom „*The Use of Social Media in Archives*“ prikazuje rezultate analize provedene u akademskoj godini 2012/2013. Glavni cilj koji su si autori postavili trebao bit dati odgovore na pitanja koje su najzastupljenije društvene mreže među arhivima, na koji način arhivi upravljaju svojim službenim stranicama na društvenim mrežama, prikaz dobrih i loših strana korištenja aplikacija za društveno umrežavanje te usporedba grčkih i međunarodnih arhiva. Anketa, sastavljena od šest pitanja poslana je na adrese dvadeset arhivista, bilo grčkih ili međunarodnih. Autore je zanimalo koju vrstu Web 2.0 aplikacija arhivi koriste i koliko dugo, koliko često ažuriraju stranice, koju vrstu informacije dijele sa korisnicima, koliko zaposlenika i koje struke je zaduženo da vodi brigu o tim stranicama te što smatraju da je najveća prednost korištenja takvih vrsta aplikacija. Rezultati ovog istraživanja pokazali su kako najveći broj arhiva koristi Facebook, YouTube i blogove u svom poslovanju, a manji broj Twitter, wiki sustave te Flickr. Najveći broj arhiva gore navedene aplikacije počelo je koristiti između 2008. i 2011. godine. Istraživanje je pokazalo kako arhivi na dnevnoj bazi ažuriraju stranice na Facebook-u i Twitteru, dok na mjesečnoj, odnosno godišnjoj bazi to rade na Flickru i YouTubeu. Autori navode kako većina arhiva s korisnicima dijeli informacije o samom arhivu, aktivnostima vezanim uz arhiv, zbirkama koje posjeduje i raznim novostima. Rezultati analize govore kako mali broj zaposlenika radi samo na vođenju stranica dok je većini to usputni posao. Zadnje pitanje na koje su autori htjeli dobiti odgovor bilo je vezano uz dobrobiti korištenja aplikacija za društveno umrežavanje. Odgovori su bili različiti no većina ispitanika se slaže kako im korištenje aplikacija za društveno umrežavanje može pomoći da promoviraju svoj rad, poboljšaju komunikaciju s korisnicima te iste privuku da posjete arhiv.

Iz navedenih istraživanja vidljivo je kako je Facebook godinama najčešće korištena aplikacija među arhivima odnosno arhivistima. Nakon nje slijedi Twitter, koji je popularniji među arhivistima te YouTube i Flickr kao aplikacije koje služe za dijeljenje fotografija ili video zapisa. Rezultati provedenih istraživanja govore kako arhivi od prvih dana koriste aplikacije za društveno umrežavanje za promociju odnosno razvoj bolje komunikacije s korisnicima. Naravno da postoje oni arhivi koji ne vide dobrobit u korištenju navedenih aplikacije te smatraju kako postoji previše prepreka za njihovo uvođenje u rad.

4.1. Istraživačka pitanja

Čitajući literaturu i prijašnja istraživanja može se zaključiti kako arhivi koriste Web 2.0 aplikacije s ciljem promocije svog rada, promocije zbirke koje posjeduju te u svrhu ostvarivanja komunikacije, kako s korisnicima tako i sa srodnim ustanovama. Pojam Web 2.0 datira iz 2004. godine dok su se prve aplikacije za društveno umrežavanje pojavile prije desetak godina. Najpopularnija među njima, Facebook, otvorena je za širu javnost 2006. godine pa se postavlja pitanja kada su arhivi počeli koristiti društvenu mrežu Facebook u svakodnevnom poslovanju. S obzirom da se 75% stanovništva Europske unije koristi Internetom, a čak 50% od tog broja je aktivno na društvenoj mreži Facebook, postavlja se pitanje koji nacionalni arhivi prednjače u korištenju Web 2.0 aplikacija. Imajući na umu da se Europska unija sastoji od velikih (npr. Njemačka) i malih zemalja (npr. Malta) postoji li povezanost između broja stanovnika pojedinih država Europske unije i broja korisnika koji prate službene stranice nacionalnih arhiva na Facebook-u. Odgovori na ova pitanja biti će prikazani u poglavlju 4.4. nakon provedenog istraživanja.

4.2. Uzorak i metodologija istraživanja

Dvadeset i osam zemalja čini Europsku uniju i to će ujedno biti i broj nacionalnih arhiva s kojim se kreće u istraživanje. Analiza broja arhiva koji koriste Web 2.0 aplikacije u svom poslovanju prethodila je glavnom djelu istraživanja. Dobiven je broj od dvadeset i jednog nacionalnog arhiva koji posjeduje službenu stranicu na društvenoj mreži Facebook te se krenulo u analizu objavljenog sadržaja na svakoj pojedinoj stranici. Sedam arhiva koji nisu uključeni u analizu biti će nabrojani i biti će objašnjeno zašto nisu uključeni u daljnju analizu.

4.3. Rezultati

U ovom poglavlju prikazani će biti rezultati istraživanja, kako analize najzastupljenijih Web 2.0 aplikacija tako i analize sadržaja. Istraživanje je provedeno u dvije faze. U prvoj fazi, koja je podijeljena na dva dijela, analizirale su se najzastupljenije Web 2.0 aplikacije u slučaju

nacionalnih arhiva zemalja članica Europske unije. Prvi dio analize koji uključuje sve nacionalne arhive, prikazuje koje Web 2.0 aplikacije nacionalni arhivi koriste u svom svakodnevnom poslovanju. Nakon dobivenih podataka, vidljiv je broj arhiva koji posjeduju službenu stranicu na Facebook-u te se analizirao broj korisnika kojima se sviđaju službene stranice nacionalnih arhiva na toj društvenoj mreži. Za drugu fazu istraživanja tj. analizu sadržaja koristila se dvadeset i jedna službena stranica nacionalnih arhiva na Facebooku. Ova faza podijeljena je na tri dijela. Prvi dio započinje prikazom osnovnih podataka o službenim stranicama nacionalnih arhiva. Nakon toga slijedi drugi dio u kojem je analiziran vizualni identitet svih službenih stranica nacionalnih arhiva. Posljednji, treći dio, trajao je četrnaest dana i u tom se periodu analizirao objavljeni sadržaj na službenim stranicama nacionalnih arhiva.

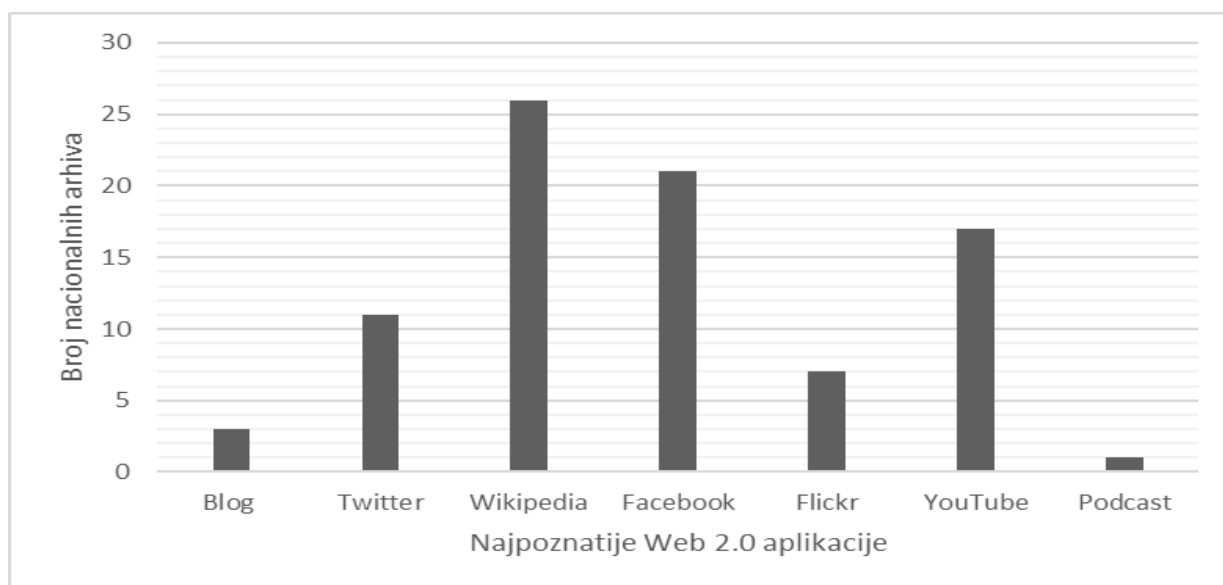
4.3.1. Analiza najzastupljenijih Web 2.0 aplikacija

Glavni dio istraživanja sastoji se od dvije faze. U prvoj fazi radila se analiza najzastupljenijih Web 2.0 aplikacija koja je podijeljena na dva dijela, prvi općeniti dio i dio koji je vezan uz društvenu mrežu Facebook. U prvom dijelu analiziralo se koje Web 2.0 aplikacije koriste nacionalni arhivi zemalja članica Europske unije u svakodnevnom poslovanju. Uz pregledavanje internetskih stranica arhiva, kako bi se uočile poveznice na Web 2.0 aplikacije, korišteni su i internetski pretraživači s ciljem dobivanja dodatnih informacija o tome koji arhivi posjeduju službene stranice na raznim Web 2.0 aplikacijama. Uz to, pristupilo se pretraživanju Web 2.0 aplikacija u potrazi za službenim profilima nacionalnih arhiva. To se radilo pomoću tražilica koje se nalaze na stranicama aplikacija te su se u njih upisivali nazivi nacionalnih arhiva, bilo na izvornom odnosno engleskom jeziku. Za ovu analizu korišteni su svi arhivi, točnije njih dvadeset i osam. Ukoliko neki arhiv koristi aplikacije koje nisu navedene kao glavne ostavilo se prostora u tablici (tablica 4) kako bi se mogao upisati naziv tih aplikacija. S obzirom na veliki broj Web 2.0 aplikacija kao vodič su uzete one aplikacije koje su navedene u poglavljima 3.1. do 3.5. kao najpoznatije. Podaci dobiveni ovom analizom prikazani su u tablici 4.

Tablica 4. Nacionalni arhivi zemalja članica Europske unije i najpoznatije Web 2.0 aplikacije

	Naziv arhiva i zemlja	Blog	Twitter	Wikipedia	Facebook	Flickr	YouTube	Podcast	Ostalo
1.	Österreichische Staatsarchiv (Austrija)	-	-	+	+	-	-	-	-
2.	Les Archives générales du Royaume et Archives de l'État dans les Provinces (Belgija)	-	-	+	+	-	+	-	-
3.	Central State Archives (Bugarska)	-	-	+	+	-	-	-	-
4.	State Archives (Cipar)	-	-	+	-	-	-	-	-
5.	Národní archive (Češka)	-	-	+	-	-	-	-	-
6.	Statens Arkiver - Rigsarkivet (Danska)	-	+	+	+	+	+	-	ISSU, Pinterest
7.	Rahvusarhiiv (Estonija)	+	+	+	+	+	+	-	Instagram
8.	Arkistolaitos (Finska)	+	+	+	+	+	+	-	RSS
9.	Les Archives nationales (Francuska)	-	+	+	+	-	+	-	Dailymotion, Pinterest
10.	General State Archives (Grčka)	-	-	+	+	-	+	-	-
11.	Hrvatski Državni Arhiv (Hrvatska)	-	-	+	+	-	+	-	-
12.	The National Archives of Ireland (Irska)	-	+	+	*	-	-	-	-
13.	Archivio Centrale dello Stato (Italija)	-	-	+	+	-	+	-	-
14.	Latvijas Nacionālais arhīvs (Latvija)	-	+	+	+	-	+	-	-
15.	Lietuvos centriniis valstybės archyvas (Litva)	-	-	+	+	-	+	-	RSS
16.	Archives nationales de Luxembourg (Luksemburg)	-	-	+	+	-	-	-	-
17.	National Archives Malta (Malta)	-	-	+	+	+	+	-	ISSU
18.	The National Archives of Hungary (Mađarska)	-	-	+	+	-	+	-	RSS
19.	Nationaal Archief (Nizozemska)	-	+	+	+	+	+	-	Histogram, RSS
20.	Das Bundesarchiv (Njemačka)	-	-	+	*	-	-	-	-
21.	Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych (Poljska)	-	+	+	+	-	-	-	-
22.	Arquivo Nacional da Torre do Tombo (Portugal)	-	-	+	*	-	-	-	-
23.	Arhivele Naționale ale României (Rumunjska)	-	-	+	+	+	+	-	Pinterest
24.	Slovenský národný archív (Slovačka)	-	-	-	+	-	-	-	-
25.	Arhiv Republike Slovenije (Slovenija)	-	-	+	-	-	-	-	-
26.	Ministarstvo kulture, obrazovanja i sporta (Španjolska)	-	+	-	+	-	+	-	-
27.	Riksarkivet (Švedska)	-	+	+	+	-	+	-	Instagram
28.	The National Archives (Ujedinjeno Kraljevstvo)	+	+	+	+	+	+	+	RSS

Iz tablice 4 vidljivo je koje su najzastupljenije Web 2.0 aplikacije u slučaju nacionalnih arhiva zemalja članica Europske unije. Bez obzira što nacionalni arhiv Portugala nema internetsku stranicu primijećeno je da posjeduje službenu stranicu na drugim Web 2.0 aplikacijama pa je to bio razlog da ga se uključi u analizu. Slovački narodni arhiv ne posjeduje zasebnu stranicu već je arhivska služba te zemlje navedena pod nadležno ministarstvo no moguće je bilo pronaći službenu stranicu nacionalnog arhiva na društvenoj mreži Facebook i to je razlog uključivanja u analizu. Najkompliciraniji primjer vezan je uz nacionalni arhiv Španjolske koji također nema zasebnu internetsku stranicu već je arhivska služba u sklopu nadležnog ministarstva. Kao i u prethodnom slučaju, i ovaj nacionalni arhiv je uključen u analizu jer je na internetskoj stranici nadležnog ministarstva moguće pronaći podatke o arhivima i arhivskoj službi općenito. U tablici su navedene najpoznatije i najčešće korištene Web 2.0 aplikacije u sljedećim kategorijama: blog i mikroblog, wiki sustav, aplikacije za društveno umrežavanje, aplikacije za dijeljenje fotografija, aplikacije za dijeljenje video zapisa i podcast. Nazivi ostalih aplikacija (RSS, aplikacije za društveno označavanje, virtualna okruženja i druge manje popularne aplikacije) navedeni su u stupcu „ostalo“ jer ih koristi mali broj arhiva ili niti jedan. Podaci objavljeni u daljnjem tekstu prikazani su redom počevši od arhiva koji koriste blog ili Twitter, odnosno Wikipediju, Facebook kao predstavnika društvenih mreža, Flickr kao aplikaciju za dijeljenje fotografija, odnosno YouTube kao aplikaciju za dijeljenje video zapisa. Za lakšu preglednost dobivenih podataka, isti će prvo biti prikazani pomoću grafikona a zatim će biti detaljnije objašnjeni.

Grafikon 1. Broj nacionalnih arhiva koji u svom poslovanju koriste različite Web 2.0 aplikacije

Iz tablice 4 i grafikona 1 vidljivo je kako se online dnevnikom, odnosno blogom koriste svega tri arhiva dok se kod ostalih nacionalnih arhiva ta aplikacija nije mogla pronaći. Arhivi koji koriste blog u svom radu jesu: nacionalni arhiv Estonije, nacionalni arhiv Finske te nacionalni arhiv Ujedinjenog Kraljevstva. Sva tri bloga vizualno su odlično napravljena te nude pregled i pretraživanje objava po autoru, godinama ili oznakama. Twitter, kojeg karakterizira broj dozvoljenih znakova (140) po objavi, koristi jedanaest nacionalnih arhiva (nacionalni arhivi Danske, Estonije, Finske, Francuske, Irske, Latvije, Nizozemske, Poljske, nadležno ministarstvo Španjolske, nacionalni arhiv Švedske i Ujedinjenog Kraljevstva) i oni redovito objavljuju zanimljivosti o svom arhivu ili arhivistici općenito. Od mogućih 28 nacionalnih arhiva njih dvadeset i šest ili 80% od svih nacionalnih arhiva ima izrađenu stranicu na najpoznatijoj online enciklopediji-Wikipediji. Ministarstva kulture Slovačke i Španjolske nemaju izrađenu stranicu na Wikipediji. Facebook, kao najpoznatiju i najčešće korištenu društvenu mrežu u svom poslovanju koristi dvadeset i jedan nacionalni arhiv. Ovaj broj uključuje samo one arhive koji posjeduju službenu stranicu i koji ju redovito ažuriraju. Analizom je uočeno da tri arhiva imaju neslužbenu stranicu (nacionalni arhiv Irske, Njemačke i Portugala) i u tablici su označeni zvjezdicom (*). Tri arhiva (nacionalni arhiv Cipra, Češke i Slovenije) ne posjeduju stranicu na toj društvenoj mreži. Kao što je i ranije navedeno, nacionalni arhiv Španjolske ne posjeduje zasebnu stranicu na Facebook-u već se obavijesti vezane uz arhiv objavljuju na službenoj stranici Ministarstva kulture, obrazovanja i sporta. Sedam nacionalnih arhiva (nacionalni arhiv Danske, Estonije, Finske, Malte, Nizozemske, Rumunjske i Ujedinjenog Kraljevstva) koristi Flickr, servis za dijeljenje fotografija, dok YouTube, servis za dijeljenje video zapisa koristi sedamnaest arhiva (nacionalni arhiv Belgije, Danske, Estonije, Finske, Francuske, Grčke, Hrvatske, Italije, Latvije, Litve, Malte, Mađarske, Nizozemske, Rumunjske, Švedske i Ujedinjenog Kraljevstva) uključujući i španjolsko ministarstvo. Nacionalni arhiv Ujedinjenog Kraljevstva jedini je arhiv koji u svom poslovanju koristi podcast te redovito objavljuje audio zapise o raznim temama. Od ostalih aplikacija, najveći broj arhiva nudi RSS kao opciju (nacionalni arhiv Finske, Litve, Mađarske, Nizozemske i Ujedinjenog Kraljevstva), Pinterest koristi tri arhiva (nacionalni arhiv Danske, Francuske i Rumunjske), dok po dva arhiva koriste aplikacije za dijeljenje slika Instagram (nacionalni arhiv Estonije i Švedske) i ISSU⁶² (nacionalni arhiv Danske i Malte). Aplikaciju

---

⁶² ISSUU. Dostupno na: <https://issuu.com/about> (31.3.2016.).

za dijeljenje video zapisa Dailymotion⁶³ koristi francuski nacionalni arhiv dok je na Facebook stranici nacionalnog arhiva Nizozemske dostupna aplikacija pod nazivom „Histogram“ koja također omogućuje dijeljenje fotografija.

Rezultati analize podataka prikazanih u prethodnoj tablici i grafikonu u skladu su sa očekivanjima. Poznato je da je Facebook najpopularnija društvena mreža koju koriste, kako privatni korisnici tako i poslovni i koja je prodrla u sve aspekte ljudskog života, stoga ne čudi broj arhiva koji posjeduju službenu stranicu na toj društvenoj mreži. Očekivalo se da će veći broj arhiva koristiti Twitter u svom poslovanju, prvenstveno zbog jednostavnosti korištenja i mogućnosti brzog širenja informacija, no broj arhiva koji posjeduju profil na Twitter-u i dalje iznosi manje od 50% sveukupnog broja analiziranih arhiva. Najveći broj arhiva posjeduje stranicu na Wikipediji što nije čudno jer je ista najveća online enciklopedija čije sadržaje stvara ili uređuje nekoliko milijuna korisnika dnevno. Zavidan broj arhiva koristi YouTube no treba naglasiti da je veliki broj arhiva do sada objavio manje od pet video zapisa. Podjednak broj korisnika Interneta u svijetu koristi Flickr ili Pinterest sa ciljem dijeljenja fotografija no kada su u pitanju nacionalni arhivi vidljivo je da Flickr prednjači. RSS, blogove, Pinterest odnosno Instagram i ISSU koristi najmanji broj arhiva.

Nakon sveobuhvatne analize treba izdvojiti archive koji u svom poslovanju koriste najveći broj Web 2.0 aplikacija. Pet nacionalnih arhiva navedenih u gornjoj tablici koristi sedam⁶⁴ Web 2.0 aplikacija u svom poslovanju. To su nacionalni arhivi Danske, Estonije, Finske, Nizozemske i Ujedinjenog Kraljevstva. Nacionalni arhiv Francuske koristi šest aplikacija, dok malteški, rumunjski i švedski arhiv koristi njih pet. Najveći broj arhiva koristi četiri, tri odnosno dvije aplikacije i u tu skupinu spada Hrvatski državni arhiv koji u svom poslovanju koristi tri aplikacije (Facebook, YouTube i stranica na Wikipediji). Uz mali broj arhiva veže se samo jedna aplikacija i to stranica na Wikipediji.

Iz navedene analize dobiven je broj arhiva koji imaju službenu stranicu na društvenoj mreži Facebook te će isti broj arhiva biti korišten u drugom dijelu kvantitativne analize. Analiza koja slijedi je provedena na temelju dvadeset i jedne službene stranice nacionalnih arhiva na društvenoj mreži Facebook sa ciljem da se prikaže omjer broja stanovnika pojedine države u odnosu na broj korisnika kojima se sviđaju službene stranice nacionalnih arhiva na

---

⁶³ Dailymotion. Dostupno na: <http://www.dailymotion.com/en/about> (31.3.2016.)

⁶⁴ Među navedenim aplikacijama nalazi se i Wikipedija.

Facebook-u. U ovu analizu nisu uključeni arhivi koji imaju neslužbene stranice, arhivi koji ne posjeduju službene stranice i službena stranica španjolskog Ministarstva obrazovanja, kulture i sporta. Dobiveni podaci prikazani su u tablici 5.

Tablica 5. Omjer broj stanovnika zemalja članica Europske Unije i broj „lajkova“ službenih stranica nacionalnih arhiva na društvenoj mreži Facebook.

	Naziv arhiva i zemlja	Broj stanovnika⁶⁵	Like 30.3.2016.	Like 12.4.2016.
1.	Österreichische Staatsarchiv (Austrija)	8.576.261	1892	1904
2.	Les Archives générales du Royaume et Archives de l'État dans les Provinces (Belgija)	11.258.434	3402	3423
3.	Central State Archives (Bugarska)	7.202.198	2822	2831
4.	Statens Arkiver – Rigsarkivet (Danska)	5.659.715	5133	5188
5.	Rahvusarhiiv (Estonija)	1.313.271	2097	2126
6.	Arkistolaitos (Finska)	5.471.753	4119	4189
7.	Les Archives nationales (Francuska)	66.415.161	12605	12752
8.	General State Archives (Grčka)	10.858.018	2040	2074
9.	Hrvatski Državni Arhiv (Hrvatska)	4.225.316	2356	2367
10.	Archivio Centrale dello Stato (Italija)	60.795.612	2994	3007
11.	Latvijas Nacionālais arhīvs (Latvija)	1.986.096	2011	2050
12.	Lietuvos centrinių valstybės archyvas (Litva)	2.921.262	1096	1106
13.	Archives nationales de Luxembourg (Luksemburg)	562.958	2140	2150
14.	National Archives Malta (Malta)	429.344	3353	3366
15.	The National Archives of Hungary (Mađarska)	9.855.571	3420	3461
16.	Nationaal Archief (Nizozemska)	16.900.726	3375	3432
17.	Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych (Poljska)	38.005.614	4279	4341
18.	Arhivele Naționale ale României (Rumunjska)	19.870.647	4965	5039
19.	Slovenský národný archív (Slovačka)	5.421.349	1233	1244
20.	Riksarkivet (Švedska)	9.747.355	6012	6113
21.	The National Archives (Ujedinjeno Kraljevstvo)	64.875.165	20145	22107

Podaci koji su navedeni u tablici 5 odnose se na dvadeset i jedan nacionalni arhiv. Podaci o broju stanovnika svake države odnose se na 2015. godinu i preuzeti su sa internetske stranice „Eurostat“ koja služi kao glavni izvor statističkih podataka za Europsku uniju. Cilj analize je da se dobije omjer broja stanovnika svake države članice i broj korisnika kojima se sviđaju službene stranice nacionalnih arhiva na društvenoj mreži Facebook. Na taj način dobit će se

⁶⁵ Podaci preuzeti sa internetske stranice Eurostat. Dostupno na <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00001> (15.4.2016).

odgovor na pitanje utječe li veličina zemlje na broj korisnika kojima se sviđa pojedina stranica. Podaci o broju korisnika kojima se sviđaju službene stranice nacionalnih arhiva pratili su se na prvi dan istraživanja (30.3.2016.) i zadnji dan istraživanja (12.4.2016.) kako bi se usporedilo povećava li se ili smanjuje broj korisnika kojima se sviđaju ranije navedene stranice.

Prvi podaci vidljivi iz tablice 5 govore da su Francuska, Ujedinjeno Kraljevstvo i Italija najmnogoljudnije države s preko šezdeset milijuna stanovnika. Odmah iza njih slijedi Poljska sa trideset i osam milijuna stanovnika dok četiri države (Rumunjska, Nizozemska, Belgija i Grčka) imaju između deset i dvadeset milijuna stanovnika. Najveći broj država, njih sedam, ima između pet i deset milijuna stanovnika, dok malo manji broj država (6) ima do pet milijuna stanovnika a tu pripada Hrvatska sa svojih 4.2 milijuna stanovnika. Iz navedenih podataka da se iščitati kako najveći broj država ima do deset milijuna stanovnika dok manji broj država ima preko deset milijuna stanovnika. Drugi dio tablice 5 odnosio se na broj korisnika kojima se sviđaju pojedine stranice nacionalnih arhiva na Facebooku. Taj se broj pratio na prvi dan istraživanja (30.3.2016.) i na zadnji dan (12.4.2016.) sa ciljem dobivanja podataka o povećanju ili smanjenju broja korisnika kojima se sviđaju navedene stranice. Stranica nacionalnog arhiva Ujedinjenog Kraljevstva je i na prvi i na zadnji dan imala najveći broj „lajkova“ (dvadeset odnosno dvadeset i dvije tisuće). Slijedi nacionalni arhiv Francuske sa dvanaest tisuća „lajkova“ dok švedski, danski i rumunjski nacionalni arhiv prelaze brojku od pet tisuća „lajkova“. Najveći broj arhiva, njih petnaest ima između tisuću i pet tisuća „lajkova“ i u tu grupu ulazi Hrvatski državni arhiv sa 2367 „lajkova“. Hrvatski državni arhiv se po broju „lajkova“ nalazi u sredini dok je nacionalni arhiv sa najmanje „lajkova“ onaj Republike Litve. Vidljivo je da postoji velika razlika između arhiva s najvećim i najmanjim brojem „lajkova“, no s obzirom da postoji i velika razlika između broja stanovnika pojedinih država, to je u skladu s očekivanjima. Što se tiče promjene broja „lajkova“ između prvog i zadnjeg dana istraživanja vidljivo je kako arhiv Ujedinjenog Kraljevstva i tu prednjači (pomak od skoro dvije tisuće „lajkova“) a slijede ga nacionalni arhiv Francuske i Švedske. Najveći broj nacionalnih arhiva, njih trinaest bilježi porast od 0-50 „lajkova“ u periodu od četrnaest dana. Pet arhiva bilježi porast od 50-100 „lajkova“ u istom periodu. Gledajući ukupni broj „lajkova“ za svaki arhiv, rezultati su očekivani te je vidljivo kako arhivi s najvećim odnosno najmanjim brojem „lajkova“ bilježe i najveći odnosno najmanji pomak.

Prije završnog dijela ove analize treba napomenuti kako stranice na Facebook-u može „lajkati“ bilo koji korisnik nevezano iz koje je države. U skladu s tim teško je odrediti koji postotak stanovništva pojedine države uistinu i prati nacionalni arhiv svoje države na društvenoj mreži Facebook. Stranicu nacionalnog arhiva Ujedinjenog Kraljevstva, kao drugu najmnogoljudniju državu navedenu u prethodnoj tablici, „lajka“ najveći broj korisnika. Zatim slijedi francuski nacionalni arhiv te oba arhiva prednjače u obje kategorije (broj stanovnika i broj „lajkova“). Primjetno je da službene stranice nacionalnih arhiva zemalja sjevera Europe (Danska, Finska, Švedska) „lajka“ veliki broj korisnika dok su po broju stanovnika navedene zemlje u sredini popisa. S druge strane, stranice nacionalnih arhiva Austrije i Grčke „lajka“ manji broj korisnika bez obzira što obje zemlje imaju daleko veći broj stanovništva. Treba izdvojiti nacionalni arhiv Italije kojeg s obzirom na broj stanovnika te zemlje „lajka“ samo tri tisuće korisnika. Hrvatski državni arhiv u obje kategorije zauzima mjesto u sredini popisa.

4.3.2. Analiza sadržaja

U drugoj fazi istraživanja, koja je trajala od 30.3.2016. – 12.4.2016., analizirao se objavljeni sadržaj na službenim stranicama nacionalnih arhiva na društvenoj mreži Facebook. Koristeći podatke iz tablice 4 dobiven je broj od dvadeset i jednog nacionalnog arhiva koji posjeduju službenu stranicu na toj društvenoj mreži i taj broj arhiva korišten je u ovoj analizi. Druga faza istraživanja podijeljena je na tri dijela. Prvi, općeniti dio istraživanja odnosi se na informativne podatke o nacionalnim arhivima: kada su otvorili svoje službene stranice na Facebooku, koje podatke dijele s korisnicima (npr. adresa, broj telefona, radno vrijeme), postoji li poveznica na stranicu nacionalnog arhiva i da li je objašnjena funkcija i zadaća arhiva. Drugi dio ove faze istraživanja analizira vizualni identitet svake pojedine stranice. Vizualni identitet uključuje analizu profilne slike te analizu naslovne slike (eng. *cover photo*). Obje slike moguće je uočiti na službenim stranicama te su iste podijeljene u ove kategorije: fotografije koje predstavljaju ustanovu (npr. službeni logo ustanove, naziv ustanove), fotografije vezane uz zgradu arhiva (npr. interijer i eksterijer zgrade), pojam arhiva odnosno arhivistike (npr. arhivske zbirke, arhivski događaji) i fotografije koje je nemoguće svrstati u navedene kategorije. Treći dio ove faze istraživanja analizira sadržaj koji arhivi objavljuju na svojim službenim stranicama. Kategorije koje su se svakodnevno pratile:

- ukupan broj objava (objave arhiva; objave korisnika);
- vrste objava po temi: objave o radu arhiva, o aktivnostima koje se održavaju u arhivu ili koje su vezane uz arhiv, o zanimljivostima vezanim za arhivistiku⁶⁶, o povijesti (lokalnoj, globalnoj) te o zbirkama koje arhivi posjeduju;
- broj objavljenih fotografija/video zapisa;
- ukupan broj komentara na objave (komentari arhiva; komentari korisnika);
- ukupan broj „lajkova“ na objave;
- broj događaja (povezani s radom arhiva, vezanih uz zajednicu, broj dolazaka);
- ukupan broj i tematika objavljenih bilješki (eng. *notes*).

Kao što je navedeno u uvodu ovog poglavlja, druga faza istraživanja počinje se općenitom analizom službenih stranica svakog pojedinog arhiva na društvenoj mreži Facebook. Tablica 6 izrađena je sa ciljem da prikaže kada su arhivi počeli otvarati službene stranice na društvenoj mreži Facebook te koje podatke dijele sa svojim korisnicima. S obzirom na mogućnost otvaranja privatnog profila, službene stranice ili grupe, analiziralo se koju vrstu profila posjeduju nacionalni arhivi. U ovu analizu nisu uključeni oni arhivi koji ne posjeduju službenu stranicu odnosno oni arhivi čija stranica ne postoji. Takvih arhiva je sedam od kojih tri posjeduju neslužbenu stranicu, tri arhiva ne posjeduju stranicu, a nacionalni arhiv Španjolske ne posjeduje zasebnu stranicu. U tablici koja slijedi, uz službene nazive arhiva, na izvornom odnosno engleskom jeziku biti će navedene i zemlje kojima nacionalni arhivi pripadaju.

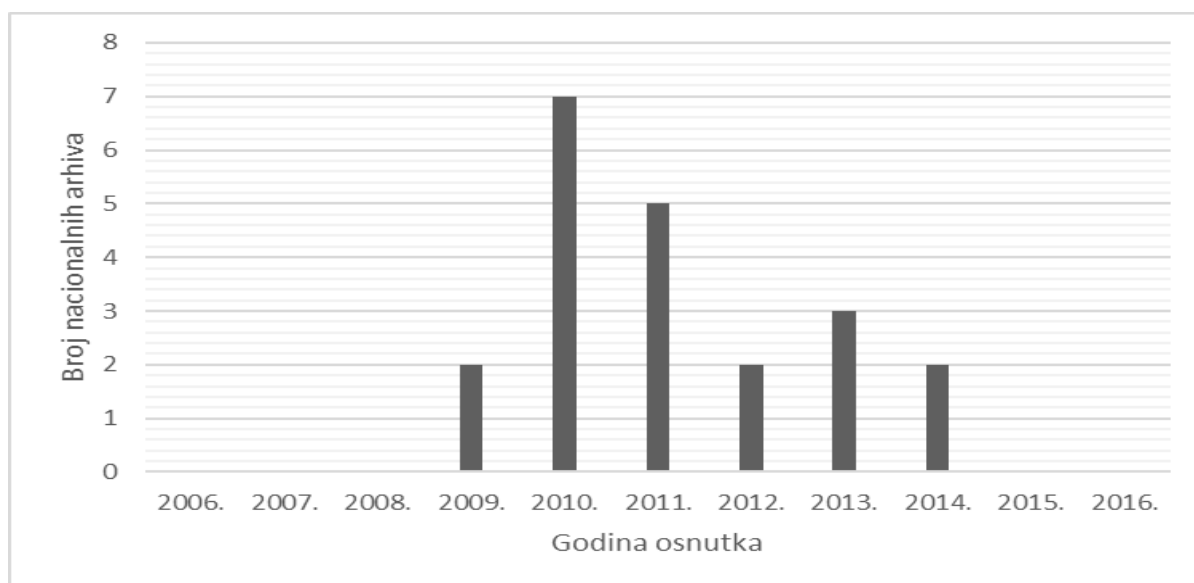
---

⁶⁶ Arhivistika je znanost i struka koja se bavi arhivskim gradivom nastalim u različito vrijeme i kao dokaz aktivnosti, odnosno dokazno sredstvo ili informacija koja se čuva iz raznih razloga (pr. osiguranje pravnih, političkih interesa, potpora administraciji i sl.).

Tablica 6. Osnovni podaci o arhivima dostupni na njihovim službenim internetskim stranicama na društvenoj mreži Facebook

	Naziv arhiva i zemlja	Godina otvaranja službene stranice	Adresa/radno vrijeme	Broj telefona / e-mail	Poveznica na internetsku stranicu	Funkcije i zadaće arhiva	Vrsta profila
1.	Österreichische Staatsarchiv (Austrija)	2010.	+/+	+/-	+	-	Stranica
2.	Les Archives générales du Royaume et Archives de l'État dans les Provinces (Belgija)	2012.	+/-	+/-	+	+	Stranica
3.	Central State Archives (Bugarska)	2011.	+/+	+/+	+	-	Stranica
4.	Statens Arkiver - Rigsarkivet (Danska)	2011.	+/-	-/-	+	+	Stranica
5.	Rahvusarhiiv (Estonija)	2011.	+/-	+/+	+	+	Stranica
6.	Arkistolaitos (Finska)	2010.	+/+	+/+	+	+	Stranica
7.	Les Archives nationales (Francuska)	2011.	+/+	+/+	+	-	Stranica
8.	General State Archives (Grčka)	2014.	+/-	+/+	+	-	Stranica
9.	Hrvatski Državni Arhiv (Hrvatska)	2010.	+/+	+/+	+	+	Stranica
10.	Archivio Centrale dello Stato (Italija)	2014.	+/-	+/+	+	-	Stranica
11.	Latvijas Nacionālais arhīvs (Latvija)	2013.	+/+	+/+	+	+	Stranica
12.	Lietuvos centriniis valstybės archyvas (Litva)	2013.	+/+	+/+	+	+	Stranica
13.	Archives nationales de Luxembourg (Luksemburg)	2013.	+/+	+/+	+	+	Stranica
14.	National Archives Malta (Malta)	2010.	+/+	+/+	+	-	Stranica
15.	The National Archives of Hungary (Mađarska)	2012.	+/-	+/+	+	+	Stranica
16.	Nationaal Archief (Nizozemska)	2010.	+/+	+/+	+	+	Stranica
17.	Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych (Poljska)	2010.	+/+	+/+	+	-	Stranica
18.	Arhivele Naționale ale României (Rumunjska)	2009.	+/+	+/+	+	-	Stranica
19.	Slovenský národný archív (Slovačka)	2010.	+/+	+/-	Nadležno ministarstvo	+	Stranica
20.	Riksarkivet (Švedska)	2011.	-/-	+/+	+	+	Stranica
21.	The National Archives (Ujedinjeno Kraljevstvo)	2009.	+/+	+/-	+	-	Stranica

Prvi podatak koji je moguće pročitati u tablici 6 odnosi se na godinu kada su stvorene službene stranice nacionalnih arhiva na Facebooku. U grafikonu 2 prikazano je razdoblje od deset godina⁶⁷ i broj arhiva koji su svoje službene stranice otvarali u tom vremenskom periodu.

Grafikon 2. Nacionalni arhivi i godine stvaranja njihovih službenih stranica na Facebook-u

Podaci iz grafikona 2 govore da je najveći broj arhiva (nacionalni arhiv Austrije, Finske, Hrvatske, Malte, Nizozemske, Poljske i Slovačke) svoje stranice otvorilo u 2010. godini a slijedi 2011. odnosno 2013. godina. Prvi arhivi su svoje stranice otvorili u 2009. godini (nacionalni arhiv Ujedinjenog Kraljevstva), svega pet godina nakon osnutka Facebooka, odnosno tri godine nakon što je ta društvena mreža postala javno dostupna. Arhivi koji su zadnji otvorili svoje stranice su to napravili relativno nedavno, u 2014. godini (nacionalni arhiv Grčke i Italije).

Kada želimo znati nešto više o ustanovi koja nas zanima i koju želimo posjetiti prvo istražimo gdje se ona nalazi, ima li kontakt telefon ili *e-mail*. Upravo neki od tih podataka vidljivi su u prethodnoj tablici. Svi nacionalni arhivi osim švedskog nudi podatke o adresi arhiva. Uz to na nekim stranicama je moguće pronaći i kartu lokacije samog arhiva koja uvelike olakšava dolazak do arhiva. Idući broj arhiva, osim nacionalnog arhiva Danske, naveo je broj telefona na koji se može kontaktirati arhiv. Dvadeset arhiva omogućilo je pristup internetskoj stranici arhiva preko poveznice postavljene na Facebooku. Nacionalni arhiv Slovačke nudi pristup internetskoj stranici nadležnog ministarstva zbog toga što nacionalni arhiv te države

⁶⁷ Razdoblje koje je prikazano počinje sa 2006. godinom kada je Facebook postao dostupan svima.

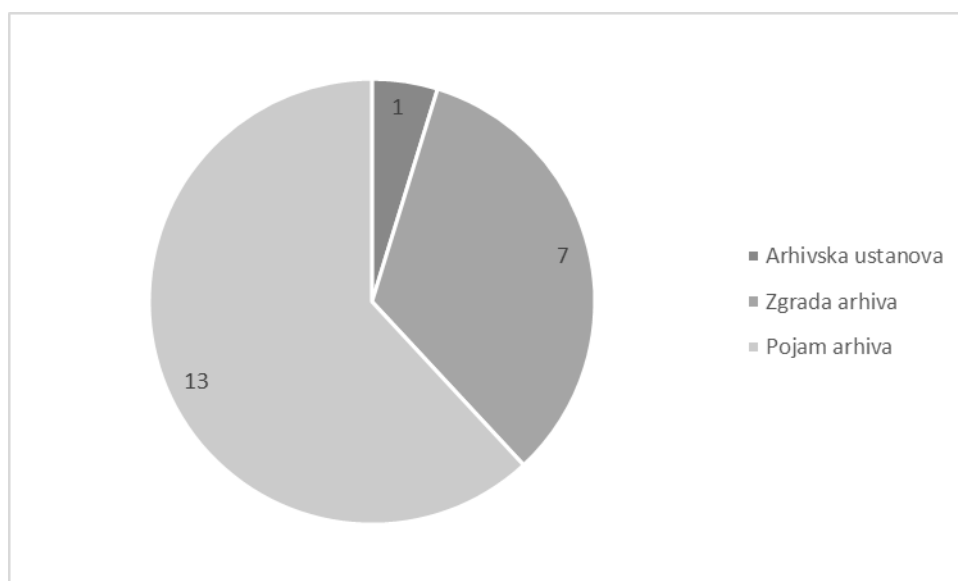
ne posjeduje zasebnu internetsku stranicu. Malo manji broj arhiva, njih šesnaest, odnosno četrnaest nudi informacije o radnom vremenu arhiva odnosno o *e-mail* adresi preko koje se može kontaktirati arhiv. Skoro 50% arhiva (nacionalni arhiv Belgije, Danske, Estonije, Finske, Hrvatske, Latvije, Litve, Luksemburga, Mađarske, Nizozemske, Slovačke i Švedske) navedenih u prethodnoj tablici osim osnovnih informacija nudi i opis glavnih funkcija i zadaća arhiva. Rezultat je pomalo iznenađujući jer se očekuje da svi arhivi opišu svoje glavne funkcije i zadaće kako bi korisnici bili upoznati s njihovim radom. Svi arhivi uzeti u obzir za ovo istraživanje posjeduju službenu stranicu na društvenoj mreži Facebook.

Drugi dio analize sadržaja orijentiran je na vizualni izgled službenih stranica nacionalnih arhiva. Vizualni identitet svake stranice očituje se u:

- fotografiji profila;
- naslovnoj fotografiji.

Web 2.0 aplikacije, uključujući društvene mreže, blogove, wiki servise, omogućuju korisnicima stvaranje personaliziranih stranica. Korisnik odlučuje koje će podatke objaviti na svojoj stranici. Uz tekstualne podatke, korisniku je omogućeno objavljivanje fotografija koje ga najbolje prikazuju. Na društvenoj mreži Facebook korisnici mogu objaviti fotografiju profila i naslovnu fotografiju. Analiza vizualnog identiteta provedena je samo na službenim stranicama nacionalnih arhiva. Sa ciljem lakšeg interpretiranja rezultata objavljene fotografije kategorizirale su se u sljedeće kategorije: fotografije koje predstavljaju ustanovu (npr. službeni logo ustanove, naziv ustanove), fotografije vezane uz zgradu arhiva (npr. interijer i eksterijer zgrade), pojam arhiva odnosno arhivistike (npr. arhivske zbirke, arhivski događaji) i fotografije koje je nemoguće svrstati u navedene kategorije.

Analizom službenih stranica nacionalnih arhiva, dobiveni su detaljniji podaci o fotografijama profila odnosno naslovnim fotografijama na tim stranicama. U analizu su uključene samo službene stranice nacionalnih arhiva od kojih njih sedamnaest kao fotografiju profila ima ili sliku imena ustanove koju predstavlja ili logo. Ostala četiri arhiva za fotografiju profila imaju fotografiju arhivske zgrade koju predstavljaju. Primjetno je kako niti jedan arhiv za fotografiju profila nije stavio fotografiju zbirke ili događaja. Situacija kod naslovne fotografije je malo raznovrsnija pa će ista biti prikazana sljedećim grafikonom.

Grafikon 3. Kategorije naslovnih fotografija službenih stranica nacionalnih arhiva na Facebook-u

Kao što je grafički prikazano u grafikonu 3, najveći broj službenih stranica nacionalnih arhiva (13) za naslovnu fotografiju odabralo je fotografiju zbirke odnosno događaja vezanih uz ustanovu koju predstavljaju. Manji broj arhiva (7) postavilo je fotografije arhivske zgrade, bilo interijera ili eksterijera, za svoju naslovnu fotografiju dok je svega jedan arhiv kao naslovnu fotografiju stavio ime arhiva kojeg predstavlja.

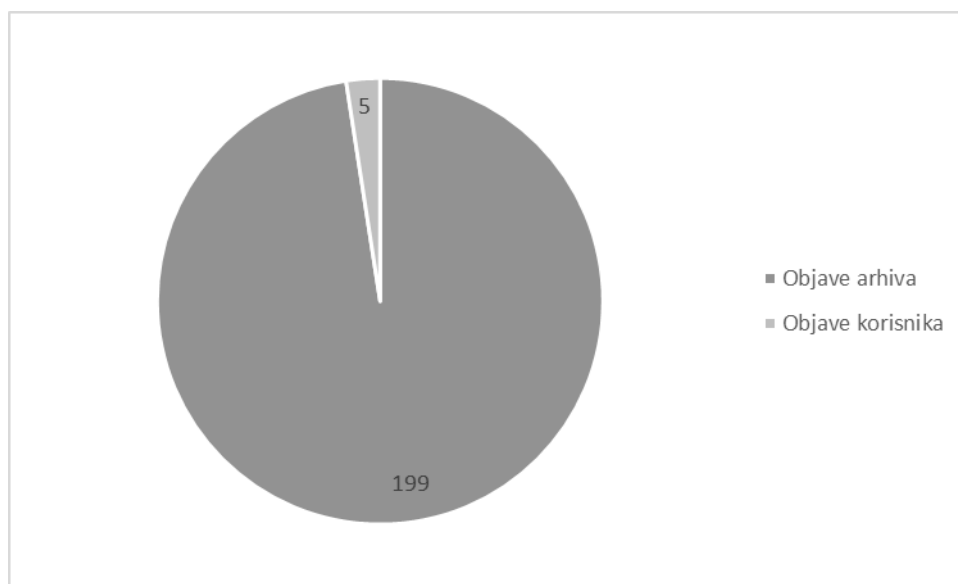
Treći i najopširniji dio analize sadržaja pratio je dvotjedno istraživanje o sadržaju kojeg nacionalni arhivi postavljaju na svoje službene stranice. Brojčani rezultati ovog dvotjednog istraživanja biti će prikazani u tablicama 7 do 10. U prvim dvjema tablicama (tablica 7 i tablica 8) prikazan će biti ukupan broj objava svih arhiva za gore navedeni period. Od ukupnog broja objava, analizirat će se broj objava kako od strane arhiva tako i od strane korisnika. Uz to, prikazan će biti ukupan broj objavljenih fotografija i video zapisa. Tijekom perioda istraživanja praćeni su podaci o broju komentara, uključujući komentare arhiva i komentare korisnika te ukupan broj „lajkova“ koji se pojavljuju ispod svake objave.

Tablica 7 prikazuje aktivnost arhiva u gore navedenom periodu te je lako uočljivo koji arhivi su bili aktivni a koji nisu. U tablici su navedeni brojčani podaci za svaki arhiv zasebno te na kraju za sve arhive ukupno. Nakon objašnjenja rezultata biti će objavljena rang lista arhiva s najvećom odnosno najmanjom aktivnošću.

Tablica 7. Ukupan broj objava nacionalnih arhiva u periodu od 30.3.2016. – 12.4.2016.

	Naziv arhiva i zemlja	Broj objava	Broj objava arhiva	Broj objava korisnika	Broj objavljenih fotografija	Broj objavljenih video zapisa
1.	Österreichische Staatsarchiv (Austrija)	4	3	1	2	0
2.	Les Archives générales du Royaume et Archives de l'État dans les Provinces (Belgija)	10	10	0	6	0
3.	Central State Archives (Bugarska)	23	23	0	11	0
4.	Statens Arkiver – Rigsarkivet (Danska)	7	7	0	5	0
5.	Rahvusarhiiv (Estonija)	6	6	0	2	0
6.	Arkistolaitos (Finska)	17	17	0	0	0
7.	Les Archives nationales (Francuska)	22	21	1	14	0
8.	General State Archives (Grčka)	2	2	0	0	0
9.	Hrvatski Državni Arhiv (Hrvatska)	1	1	0	0	0
10.	Archivio Centrale dello Stato (Italija)	0	0	0	0	0
11.	Latvijas Nacionālais arhīvs (Latvija)	4	4	0	21	0
12.	Lietuvos centrini valstybės archyvas (Litva)	11	10	1	0	0
13.	Archives nationales de Luxembourg (Luksemburg)	2	2	0	2	0
14.	National Archives Malta (Malta)	14	14	0	26	0
15.	The National Archives of Hungary (Mađarska)	6	6	0	14	0
16.	Nationaal Archief (Nizozemska)	19	19	0	2	0
17.	Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych (Poljska)	11	11	0	0	0
18.	Arhivele Naționale ale României (Rumunjska)	2	2	0	9	0
19.	Slovenský národný archív (Slovačka)	5	5	0	1	0
20.	Riksarkivet (Švedska)	11	9	2	2	0
21.	The National Archives (Ujedinjeno Kraljevstvo)	27	27	0	0	0
		204	199	5	117	0

U tablici 7 prikazana je aktivnost nacionalnih arhiva zemalja članica Europske unije na društvenoj mreži Facebook. Tijekom perioda od četrnaest dana (30.3.2016.-12.4.2016.) pratila se aktivnost na službenim stranicama nacionalnih arhiva te se dobio ukupan broj objava kako za svaki pojedini arhiv tako i za sve arhive skupa. Nacionalni arhivi zemalja u periodu od četrnaest dana objavili su ukupno 204 različite objave što bi iznosilo oko devet objava po arhivu u navedenom periodu. Naravno da postoje odstupanja od tog broja. Primjetno je da je najveći broj arhiva (10) objavilo manje od deset objava u periodu od četrnaest dana. Sedam arhiva je objavilo između 10-20 objava dok je kod najmanjeg broja arhiva (nacionalni arhiv Bugarske, Francuske i Ujedinjenog Kraljevstva) primijećeno kako su objavili više od dvadeset objava u navedenom periodu. Kao i u analizi broja korisnika kojima se sviđaju stranice nacionalnih arhiva i u ovoj kategoriji prednjači nacionalni arhiv Ujedinjenog Kraljevstva sa dvadeset i sedam objava u četrnaest dana što bi značilo da ovaj nacionalni arhiv dnevno objavljuje skoro dvije objave. Arhiv s najmanje objava (1) u periodu istraživanja je Hrvatski državni arhiv. Od ukupnog broja objava, analiziralo se koliko objava je od strane nacionalnih arhiva a koliko od strane samih korisnika. U grafikonu 4 prikazan je odnos broja objava od strane nacionalnih arhiva i korisnika.

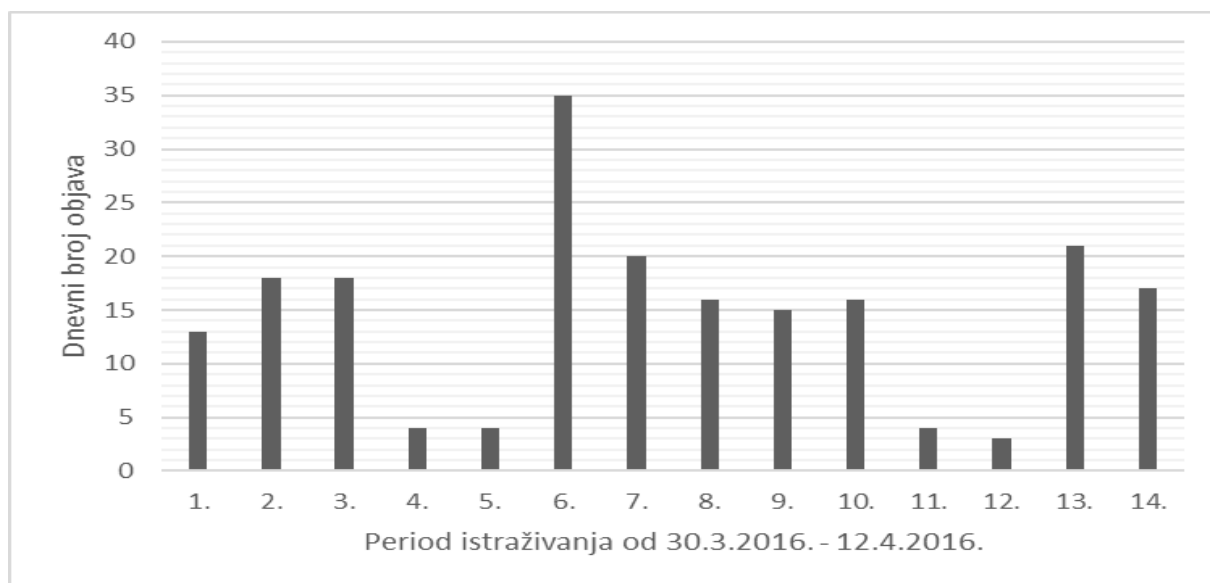

Grafikon 4. Odnos broj objava između nacionalnih arhiva i korisnika

Iz grafikona 4 vidljivo je kako najveći broj objava, njih 199 pripada nacionalnim arhivima kao autorima stranice a svega mali broj korisnika je u periodu istraživanja nešto objavilo na stranicama nacionalnih arhiva.

Period od četrnaest dana istraživanja uključivao je sve dane u tjednu (ponedjeljak – petak) i vikend (subota – nedjelja). Za očekivati je bilo kako će arhivi najmanje biti aktivni tijekom vikenda dok u periodu tjedna ta aktivnost mora porasti. Zanimljivo je bilo analizirati kojim danima su arhivi bili najaktivniji. U grafikonu 5 moguće je pogledati aktivnost arhiva po danima.

Grafikon 5. Broj objava arhiva po danima u periodu od 30.3.2016. -12.4.2016.

U prethodnom grafikonu prikazan je broj objava svih arhiva na dnevnoj bazi. Prvi dan istraživanja počeo je u srijedu a zadnji dan je bio u utorak. Period istraživanja pokrio je sve dane u tjednu i vikend i to dva puta. Kao što je već navedeno, u vremenskom periodu od četrnaest dana, arhivi odnosno korisnici objavili su ukupno 204 objave. Vidljivo je kako je dnevni broj objava u prosjeku između 10 i 20. Šesti dan istraživanja odskaka od prosjeka sa trideset i pet objava dok je vikendom aktivnost najmanja, što je u skladu s očekivanjima. Također treba izdvojiti podatak da niti jedan dan u periodu istraživanja nije prošao da nije bilo objava.

Osim što se analizirao sveukupni broj objava od strane arhiva i korisnika, pristupilo se i detaljnijoj analizi tih objava. Analiziralo se u kojoj mjeri arhivi objavljuju fotografije odnosno video zapise vezane uz sam arhiv, arhivistiku općenito ili ostale teme. U periodu istraživanja

arhivi su ukupno objavili 117 fotografija i niti jedan video zapis. Iz tablice 7 vidljivo je kako postoje arhivi, njih sedam, koji nisu objavili niti jednu fotografiju dok je većina arhiva objavila između pet i petnaest fotografija u periodu istraživanja. U ovoj analizi treba izdvojiti nacionalne arhive Malte i Latvije koji su objavili najviše fotografija, preko dvadeset. Analizom je primijećeno kako arhivi objavljuju fotografije s događanja održanih u arhivu ili događaja koji su vezani uz arhiv koji zastupaju, odnosno uz događaje iz povijesti ili povijesne ličnosti. Hrvatski državni arhiv, kao najvažnija arhivska ustanova u Republici Hrvatskoj u navedenom periodu nije objavila niti jednu fotografiju. Niti jedan od navedenih nacionalnih arhiva nije objavio video zapis, no svakodnevnom praćenjem službenih stranica primijećeno je da arhivi postavljaju zapise sa YouTubea koji su vezani uz sami arhiv, arhivistiku ili zajednicu općenito. Ako se gleda dnevni broj objavljenih fotografija, primjetno je da arhivi dnevno objavljuju manje od deset fotografija. Kao i u slučaju sveukupnog broja objava, najmanje fotografija je objavljeno tijekom vikenda dok je najveći broj objava, njih dvadeset i četiri, objavljeno šestog dana istraživanja.

Kako je navedeno u trećem poglavlju ovog rada („Web 2.0“) važna karakteristika Web 2.0 je komunikacija. Na Facebooku ta komunikacija može biti između korisnika međusobno, odnosno između službenih stranica neke osobe, tvrtke, udruge i korisnika. Komunikacija se ostvaruje slanjem poruka ili komentiranjem objava. U tablici 8 prikazano je u kojoj mjeri korisnici i arhivi komentiraju objave na službenim stranicama nacionalnih arhiva. Uz to, na društvenoj mreži Facebook postoji opcija „lajkanja“ objava ili komentara. Svakodnevno se pratio broj ljudi kojima se sviđaju objave na službenim stranicama nacionalnih arhiva i taj broj se na kraju istraživanja zbrojio. Nakon objašnjenja rezultata biti će prikazana rang lista arhiva čije su objave komentirane u najvećem odnosno u najmanjem broju. Ista lista prikazati će arhive koji su skupili najviše, odnosno najmanje „lajkova“.

Tablica 8. Ukupan broj komentara i „lajkova“ na objave nacionalnih arhiva u periodu od 30.3.2016. – 12.4.2016.

	Naziv arhiva i zemlja	Broj komentara	Broj komentara arhiva	Broj komentara korisnika	Ukupan broj „like“
1.	Österreichische Staatsarchiv (Austrija)	4	3	1	84
2.	Les Archives générales du Royaume et Archives de l'État dans les Provinces (Belgija)	18	1	17	186
3.	Central State Archives (Bugarska)	0	0	0	138
4.	Statens Arkiver – Rigsarkivet (Danska)	30	6	24	302
5.	Rahvusarhiiv (Estonija)	3	1	2	351
6.	Arkistolaitos (Finska)	7	1	6	248
7.	Les Archives nationales (Francuska)	9	3	6	455
8.	General State Archives (Grčka)	0	0	0	44
9.	Hrvatski Državni Arhiv (Hrvatska)	0	0	0	19
10.	Archivio Centrale dello Stato (Italija)	0	0	0	0
11.	Latvijas Nacionālais arhīvs (Latvija)	0	0	0	183
12.	Lietuvos centrinių valstybės archyvas (Litva)	2	1	1	82
13.	Archives nationales de Luxembourg (Luksemburg)	0	0	0	21
14.	National Archives Malta (Malta)	3	0	3	81
15.	The National Archives of Hungary (Mađarska)	0	0	0	55
16.	Nationaal Archief (Nizozemska)	4	0	4	187
17.	Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych (Poljska)	51	3	48	192
18.	Arhivele Naționale ale României (Rumunjska)	4	1	3	158
19.	Slovenský národný archív (Slovačka)	1	0	1	64
20.	Riksarkivet (Švedska)	13	2	11	541
21.	The National Archives (Ujedinjeno Kraljevstvo)	6	0	6	555
		155	22	133	3946

U tablici 8 prikazani su brožčani podaci o broju komentara na objave arhiva i o broju korisnika kojima se sviđaju objave arhiva. Podaci su se skupljali za sve vrste objava, uključujući tekstualne objave, objave fotografija, objave video zapisa odnosno objave bilješki. Ista stvar se primijenila i kod broja „lajkova“.

Tokom istraživanja pratio se broj komentara od strane arhiva i broj komentara od strane korisnika te se dobio ukupan broj komentara koji je naveden u prvom stupcu gornje tablice i on iznosi 155. Iz gore navedene tablice vidljivo je kako je arhiv s najvećim brojem komentara onaj Republike Poljske, ali situacija je specifična jer je u toku istraživanja na službenoj stranici tog nacionalnog arhiva postavljena nagradna igra i korisnici su mogli ostaviti komentar sa ciljem osvajanja nagrade pa je to razlog najvećeg broja komentara. Kod nekolicine arhiva (nacionalni arhiv Belgije, Danske i Švedske) uočen je veći broj komentara i oni također odskaku od prosjeka. Kod najvećeg broja arhiva broj komentara u periodu od četrnaest dana iznosi manje od deset. Kod sedam arhiva nije pronađen niti jedan komentar na objavljeni sadržaj. Gledajući na dnevnoj bazi, situacija je slična kao i s ukupnim brojem objava odnosno objavama fotografija i video zapisa. Tokom radnih dana primjetan je veći broj komentara dok se u vrijeme vikenda taj broj smanjuje. U tablici 8 navedeni je ukupni broj komentara, njih 155, od čega su 22 komentara od strane arhiva dok je ostalih 133 od strane korisnika. Ovi podaci govore kako korisnici češće komentiraju objavljeni sadržaj na službenim stranicama nacionalnih arhiva dok arhivi rjeđe odgovaraju na poruke bez obzira što im se pruža ta mogućnost.

Posljednji podaci dostupni u tablici 8 odnose se na broj korisnika kojima se sviđaju objavljeni sadržaji na službenim stranicama nacionalnih arhiva. Kao i u prethodnom slučaju, analizirao se ukupni broj „lajkova“ koji su arhivi skupili u četrnaest dana te ukupni broj „lajkova“ svih arhiva na dnevnoj bazi. Sadržaj objavljen od strane nacionalnih arhiva Ujedinjenog Kraljevstva i Švedske prikupio je najveći broj „lajkova“ (više od 500). Sadržaj objavljen na stranicama podjednakog broja nacionalnih arhiva (10) prikupio je između 100 i 500 „lajkova“ dok je sadržaj objavljen na stranicama ostalih devet arhiva prikupio manje od 100 „lajkova“ u periodu od četrnaest dana. Gledajući broj „lajkova“ na dnevnoj bazi, prosjek bi bio oko 300 dnevno s izuzetkom vikenda kada je primjetan manji broj „lajkova“ no to je uobičajeno s obzirom i na manji broj objava. Analizirajući broj korisnika kojima se sviđaju službene stranice nacionalnih arhiva na društvenoj mreži Facebook i dobiveni rezultati vezani uz broj „lajkova“ na objave arhiva, može se zaključiti kako su ta dva broja, u većini slučajeva, u

relaciji. Što je veći broj korisnika kojima se sviđaju navedene stranice to je i broj „lajkova“ ispod objava veći. Naravno da uvijek postoje iznimke što je vidljivo iz primjera nacionalnih arhiva Rumunjske, Mađarske i Italije gdje se malom broju korisnika sviđaju objave tih arhiva dok puno veći broj korisnika prati stranice tih nacionalnih arhiva. S druge strane, nacionalni arhivi Estonije, Latvije i Litve bilježe veliki broj „lajkova“ na svoje objave s obzirom na mali broj korisnika kojima se sviđaju te stranice. Osim analize broja objava analizirala se i njihova tematika. Objave su proizvoljno podijeljene u nekoliko kategorija s obzirom na tematiku:

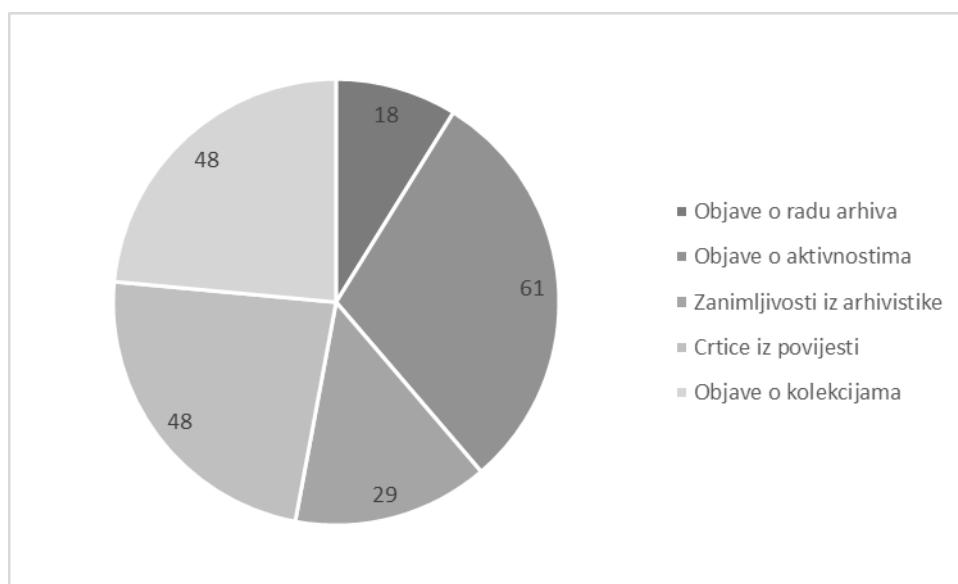
- objave vezane uz rad arhiva;
- objave vezane uz aktivnosti koje provodi arhiv, koje se održavaju u arhivu ili im je arhiv pokrovitelj;
- zanimljivosti vezane uz arhivistiku odnosno ostale znanosti;
- crtice iz povijesti (lokalna povijest, globalna povijest, povijesne ličnosti);
- objave vezane uz zbirke koje arhiv posjeduje.

U tablici 9 prikazan je broj objava podijeljen u gore navedene kategorije. Objave vezane uz rad arhiva odnosile su se na promjenu radnog vremena arhiva, promjenu adrese arhiva, otvaranje novih arhiva i sl. Objave koje su nudile informacije o aktivnostima koje provodi arhiv, odnosno kojima je arhiv organizator ili pokrovitelj navedene su u drugom stupcu. Uz to, pratio se broj objava koje su informirale korisnike o aktivnostima vezanim uz arhivistiku ili uz druge znanosti odnosno o bitnim događajima iz povijesti, bilo da su događaji vezani uz lokalnu zajednicu ili da su globalnog karaktera. Usporedno su se pratile i objave koje govore o povijesnim ličnostima. Zadnji stupac pokazuje broj objava o zbirkama koje arhiv posjeduje.

Tablica 9. Vrste objava objavljenih od strane nacionalni arhiva u periodu od 30.3.2016.-12.4.2016.

	Naziv arhiva i zemlja	Rad arhiva	Aktivnosti koje provodi arhiv	Zanimljivosti iz arhivistike	Crtice iz povijesti	Zbirke
1.	Österreichische Staatsarchiv (Austrija)	1	0	0	0	3
2.	Les Archives générales du Royaume et Archives de l'État dans les Provinces (Belgija)	0	2	1	1	6
3.	Central State Archives (Bugarska)	0	0	4	19	0
4.	Statens Arkiver – Rigsarkivet (Danska)	0	0	0	1	6
5.	Rahvusaarhiiv (Estonija)	2	0	0	2	2
6.	Arkistolaitos (Finska)	2	4	8	2	1
7.	Les Archives nationales (Francuska)	2	8	2	1	9
8.	General State Archives (Grčka)	0	1	1	0	0
9.	Hrvatski Državni Arhiv (Hrvatska)	0	1	0	0	0
10.	Archivio Centrale dello Stato (Italija)	0	0	0	0	0
11.	Latvijas Nacionālais arhīvs (Latvija)	0	0	0	2	2
12.	Lietuvos centrini valstybės archyvas (Litva)	1	2	1	3	4
13.	Archives nationales de Luxembourg (Luksemburg)	0	2	0	0	0
14.	National Archives Malta (Malta)	2	8	2	1	1
15.	The National Archives of Hungary (Mađarska)	0	4	1	0	1
16.	Nationaal Archief (Nizozemska)	1	6	1	8	3
17.	Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych (Poljska)	0	10	0	0	1
18.	Arhivele Naționale ale României (Rumunjska)	0	1	0	0	1
19.	Slovenský národný archív (Slovačka)	2	1	2	0	0
20.	Riksarkivet (Švedska)	3	1	1	4	2
21.	The National Archives (Ujedinjeno Kraljevstvo)	2	10	5	4	6
		18	61	29	48	48

Uz brojčane podatke prikazane za svaki arhiv (tablica 9) analizirao se i broj objava po kategorijama za svaki arhiv pojedinačno. Ti podaci kasnije će biti navedeni u ovom poglavlju. Tablica 9 prikazuje vrstu sadržaja objavljenog od strane navedenih arhiva u periodu istraživanja. Od ukupnog broja objava, 204, najveći broj pripada objavama vezanim uz aktivnosti arhiva, malo manji broj povijesnog je karaktera odnosno isti broj objava vezan je uz zbirke. Najmanji broj objava veže se uz zanimljivosti odnosno uz rad arhiva. Iz grafikona 6 moguće je iščitati koje vrste objava prevladavaju odnosno koja tematika objava je najmanje zastupljena.

Grafikon 6. Objave arhiva po kategorijama

Grafikon 6 grafički prikazuje raspodjelu objava po navedenim kategorijama. Kao što je vidljivo, najveći broj objava tematski pripada objavama o aktivnostima, bilo onima koje se održavaju u arhivu ili im je arhiv organizator odnosno pokrovitelj a održavaju se izvan arhiva. Crtice iz povijesti uključivale su priče o povijesnim događajima odnosno povijesnim ličnostima te je broj objava tog karaktera malo manji. Isti broj objava vezan je uz informacije o zbirkama koje arhiv posjeduje. Zanimljivosti iz arhivistike, odnosno drugih znanosti nisu toliko zastupljene u ovoj podjeli dok je s druge strane primjetno kako objave o radu samog arhiva zauzimaju zadnje mjesto po ukupnom broju objava.

Gledajući arhive pojedinačno i raznovrsnost objava, manji broj arhiva (nacionalni arhiv Finske, Francuske, Litve, Malte, Nizozemske, Švedske i Ujedinjenog Kraljevstva) objavilo je

sadržaj u svim navedenim kategorijama. Dva arhiva objavili su sadržaj u tri kategorije dok su ostali arhivi (12) objavili sadržaj u dvije ili manje kategorija.

Predzadnji dio analize odnosi se na broj događaja koje arhivi objavljuju na svojim službenim stranicama sa ciljem promocije i pozivanja korisnika da prisustvuju tim događajima. Događaje je moguće podijeliti na one koji su vezani uz rad arhiva odnosno koji su vezani uz zajednicu općenito. Svakodnevno se pratio broj događaja koje je arhiv napravio ili podijelio te broj korisnika koji su potvrdili svoj dolazak. U tablici 10 detaljnije su prikazani rezultati ove analize.

Tablica 10. Broj događaja stvoren ili podijeljen od strane nacionalnih arhiva u periodu od 30.3.2016.-12.4.2016.

	Naziv arhiva i zemlja	Broj događaja	Događaji vezani uz rad arhiva	Događaji vezani uz zajednicu	Broj dolazaka
1.	Österreichische Staatsarchiv (Austrija)	0	0	0	0
2.	Les Archives générales du Royaume et Archives de l'État dans les Provinces (Belgija)	1	1	0	0
3.	Central State Archives (Bugarska)	0	0	0	0
4.	Statens Arkiver – Rigsarkivet (Danska)	0	0	0	0
5.	Rahvusaarhiiv (Estonija)	0	0	0	0
6.	Arkistolaitos (Finska)	0	0	0	0
7.	Les Archives nationales (Francuska)	0	0	0	0
8.	General State Archives (Grčka)	0	0	0	0
9.	Hrvatski Državni Arhiv (Hrvatska)	0	0	0	0
10.	Archivio Centrale dello Stato (Italija)	0	0	0	0
11.	Latvijas Nacionālais arhīvs (Latvija)	0	0	0	0
12.	Lietuvos centriniis valstybės archyvas (Litva)	0	0	0	0
13.	Archives nationales de Luxembourg (Luksemburg)	0	0	0	0
14.	National Archives Malta (Malta)	2	1	1	10
15.	The National Archives of Hungary (Mađarska)	2	2	0	8
16.	Nationaal Archief (Nizozemska)	2	1	1	0
17.	Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych (Poljska)	0	0	0	0
18.	Arhivele Naționale ale României (Rumunjska)	1	1	0	2
19.	Slovenský národný archív (Slovačka)	0	0	0	0
20.	Riksarkivet (Švedska)	0	0	0	0
21.	The National Archives (Ujedinjeno Kraljevstvo)	0	0	0	0
		8	6	2	20

U tablici 10 navedeni su brojčani podaci o broju događaja koji navedeni nacionalni arhivi stvaraju odnosno dijele sa svojim korisnicima. Događaji su podijeljeni na one vezane uz rad arhiva odnosno na one koji su vezani uz zajednicu općenito. Kao i kod prethodnih analiza, analizirao se broj događaja i dobila se rang lista arhiva koji prednjače u ovoj vrsti aktivnosti. Za početak treba napomenuti kako je broj događaja izrađenih odnosno podijeljenih od strane arhiva izuzetno iznenađujući. Dvadeset i jedan arhiv je u periodu od četrnaest dana ukupno izradio ili podijelio svega osam događaja od kojih su njih šest vezani uz rad arhiva a ostala dva uz zajednicu. Broj korisnika Facebook-a koji namjerava posjetiti te događaje iznosi 20 što je manje od 3 korisnika po događaju. Podaci iznenađuju jer se očekivalo da će arhivi u većoj mjeri promovirati svoje događaje, odnosno događaje iz zajednice, i da će korisnici biti više zainteresirani za dolazak na iste. Osam događaja koji su izrađeni odnosno podijeljeni od strane arhiva mogu se podijeliti na pet arhiva. Od pet navedenih arhiva, njih dva su napravila ili podijelila svega jedan događaj dok su ostala tri arhiva zaslužna za izradu odnosno promociju po dva događaja. U ovoj kategoriji prednjače nacionalni arhivi Malte, Mađarske i Nizozemske dok su nacionalni arhivi Belgije i Rumunjske izradili odnosno podijelili po jedan događaj. Najveći broj korisnika (do 10) koji su potvrdili svoj dolazak vezan je uz događaje od strane nacionalnih arhiva Malte i Mađarske. Hrvatski državni arhiv u periodu istraživanja nije izradio niti podijelio niti jedan događaj.

Osim podataka navedenih u tablicama 7 do 10, pratio se i broj objavljenih bilješki za svaki nacionalni arhiv. Uz broj, bilježila se i njihova tematika pa je bilješke moguće podijeliti na one koje su vezane uz arhiv, uz zbirke koje arhiv posjeduje odnosno uz povijesne događaje ili ličnosti. Podaci dobiveni ovom analizom su razočaravajući jer u periodu od četrnaest dana niti jedan nacionalni arhiv, uključujući i Hrvatski državni arhiv, nije objavio niti jednu bilješku. Ovaj rezultat čudi jer bilješke omogućuju korisnicima da objave dulje tekstove koji mogu biti različite tematike. Arhivima je ovom opcijom omogućeno da predstave sebe kao ustanovu na jedan opširniji način, da napišu nekoliko crtica iz povijesti koje bi mogle biti zanimljive odnosno da predstave svoje zbirke čiji su čuvari.

4.4. Rasprava

Istraživanje provedeno u ovom radu uključivalo je nacionalne arhive zemalja članica Europske unije koji posjeduju službene stranice na društvenoj mreži Facebook. Analizom koja je prethodila glavnom dijelu istraživanja dobiveni su podaci o broju nacionalnih arhiva koji se u svom svakodnevnom poslovanju koriste raznim Web 2.0 aplikacijama. Rezultati su u skladu s očekivanjima, te potvrđuju činjenicu kako je Facebook danas najpopularnija društvena mreža. Najveći broj nacionalnih arhiva posjeduje službenu stranicu na ovoj društvenoj mreži dok malo manji broj arhiva ima stranicu na YouTubeu. Očekivalo se da će veći broj arhiva koristiti Twitter u svom poslovanju, no imajući na umu prijašnja istraživanja koja su pokazala da se Twitterom više služe arhivisti, ovaj rezultat ne iznenađuje. Flickr, aplikaciju za dijeljenje fotografija, blog i podcast koristi najmanji broj arhiva. Uz to, pojedini arhivi u svom poslovanju koriste RSS, Pinterest, ISSU, Instagram te Dailymotion no broj takvih arhiva je manji od pet. Stranicu na Wikipediji posjeduju skoro svi nacionalni arhivi i sadržaj tih stranica mogu uređivati svi korisnici Interneta pa informacije dostupne na tim stranicama treba uzeti s rezervom. Nacionalni arhivi sljedećih država koriste najveći broj aplikacija u svom svakodnevnom poslovanju: Danska, Estonija, Finska, Nizozemska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Francuska, Malta, Rumunjska i Švedska. Svi nacionalni arhivi navedenih država u svom radu koriste više od pet aplikacija. Ostali arhivi, točnije njih deset u svom radu koristi manje od pet aplikacija. Hrvatski državni arhiv u svom poslovanju koristi tri aplikacije: Facebook, YouTube i Wikipediju.

Kao arhiv koji je najbolje iskoristio mogućnosti koje nude Web 2.0 aplikacije je američki nacionalni arhiv (eng. *National Archive and Records Administration*) koji u svom svakodnevnom poslovanju koristi desetak različitih aplikacija. Što se tiče knjižnica izdvojila bih Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu koja u svom svakodnevnom poslovanju koristi sedam različitih aplikacija te glavnu britansku knjižnicu⁶⁸ koja u svom poslovanju koristi jednu aplikaciju manje. Muzej prekinutih veza⁶⁹ u Zagrebu posjeduje službene stranice

---

⁶⁸ British Library. Dostupno na: <http://www.bl.uk/> (18.4.2016.).

⁶⁹ Muzej prekinutih veza. Dostupno na: <https://brokenships.com/hr> (18.4.2016.).

na šest različitih Web 2.0 aplikacija dok Muzej zrakoplovstva i svemira⁷⁰ u glavnom gradu Sjedinjenih Američkih Država, Washingtonu, posjeduje račune na sedam različitih aplikacija.

Jedno od pitanja na koje se tražio odgovor vezan je uz omjer broja stanovnika država članica Europske unije i broj korisnika Facebooka kojima se sviđaju službene stranice nacionalnih arhiva. Podaci o broju korisnika kojima se sviđaju službene stranice pratili su se na prvi i zadnji dan istraživanja te su isti pokazali kako službene stranice država s najvećim brojem stanovnika (Francuska i Ujedinjeno Kraljevstvo) imaju najveći broj „lajkova“. Kod ostalih arhiva ova dva broja nisu vezana pa u skladu s tim službene stranice skandinavskih zemalja imaju veliki broj „lajkova“ dok po broju stanovništva zauzimaju sredinu tablice. Obrnuti slučaj je s Austrijom i Grčkom čije stranice „lajka“ daleko manji broj korisnika. Primjer Italije je u suprotnosti s Francuskom i Ujedinjenim Kraljevstvom jer stranice ove velike države (više od 60 milijuna stanovnika) „lajka“ samo tri tisuće korisnika. S druge strane, Malta kao država s najmanjim brojem stanovnika ima veći broj „lajkova“ od navedene Italije. Hrvatski državni arhiv u obje kategorije zauzima mjesto u sredini popisa (4,2 milijuna korisnika i više od dvije tisuće „lajkova“). Rezultati ove analize govore kako države s velikim brojem stanovnika ne moraju nužno imati i veliki broj „lajkova“ na svojim službenim stranicama.

Analiza sadržaja, provedena u periodu istraživanja, prikazuje koji nacionalni arhivi zemalja članica Europske Unije najbolje iskorištavaju mogućnost besplatne promocije na društvenoj mreži Facebook. Svakodnevno se pratilo i bilježilo kakav sadržaj objavljuju arhivi na svojim stranicama, komuniciraju li s korisnicima, promoviraju li događaje vezane uz arhiv koji predstavljaju i sl. Prije nego što se pristupilo analizi sadržaja pokušalo se analizirati izgled svake pojedine službene stranice. Imajući na umu kako izgled proizvoda, odnosno stranice, uvelike utječe na privlačenje korisnika pokušala se utvrditi atraktivnost i ažuriranost navedenih stranica. Podaci koji su se analizirali uključivali su godinu osnutka stranice, vrstu stranice, podatke o arhivu objavljene na stranici, fotografiju profila, naslovnu fotografiju i sl. Facebook je u početku bio dostupan samo studentima sveučilišta Harvard a tek 2006. godine postaje dostupan svim zainteresiranim. Tri godine nakon toga (2009. g.). prvi arhivi otvaraju svoje stranice na toj društvenoj mreži. Najveći broj arhiva svoje službene stranice otvorilo je između 2010. g. i 2012. g. dok neki arhivi svoje stranice otvaraju tek 2014. godine. Rezultati su u skladu s očekivanjima jer je Facebook tek s godinama postao popularan. Prilikom korištenja društvenih mreža, pa tako i Facebooka, korisnicima je omogućeno da sami

---

⁷⁰ Smithsonian National Air and Space Museum. Dostupno na: <https://airandspace.si.edu/> (18.4.2016.).

odlučuju koje podatke žele dijeliti s drugim korisnicima i primjetno je kako se arhivi razlikuju po tom pitanju. Većina nudi osnovne podatke o samom arhivu no iznenađujući je podatak da neki arhivi ne nude podatke o radnom vremenu arhiva. Ukoliko arhiv želi privući nove korisnike takve podatke mora dijeliti s njima. Još više iznenađuje broj arhiva koji nisu opisali glavne funkcije i zadaće arhiva jer korisnici žele znati što im arhiv kao kulturna ustanova nudi i što njima može biti od koristi. Nacionalni arhivi Finske, Hrvatske, Latvije, Litve, Luksemburga i Nizozemske nude sve informacije o svom arhivu koje korisnicima mogu biti korisne. Iznenađuju primjeri Švedske i Danske, gdje na službenim stranicama tih nacionalnih arhiva nije moguće pronaći informacije o adresi, radnom vremenu ili broju telefona. Hrvatski državni arhiv s godinom osnutka (2010 .g.), te podacima dostupnim na službenoj stranici nudi korisnicima dovoljno podataka o samoj ustanovi kako bi bez problema istu mogli posjetiti. Većina arhiva je za fotografiju profila odabrala fotografije imena ustanove odnosno loga iste dok su za naslovnu fotografiju odabrali fotografije zbirke odnosno događaja vezanih uz ustanovu koju predstavljaju. Hrvatski državni arhiv za fotografiju profila je odabrao fotografiju zgrade arhiva dok je fotografija unutrašnjosti arhiva stavljena kao naslovna fotografija.

Korisnika neće privući samo vizualni izgled službenih stranica i dostupni podaci već je potrebno da arhivi svakodnevno objavljuju zanimljiv sadržaj na svojim stranicama. U periodu od 30.3.2016.- 12.4.2016. arhivi su objavili 199 objave, korisnici njih 5 što ukupno čini 204 objave u navedenom periodu. Najveći broj arhiva objavio je manje od deset objava u periodu istraživanja, dok je najmanji broj arhiva, njih tri, objavilo više od dvadeset objava. Arhivi s najvećim brojem objava su: nacionalni arhiv Ujedinjenog Kraljevstva, nacionalni arhiv Bugarske i Francuske dok je arhiv s najmanjem brojem objava onaj Republike Italije. Hrvatski državni arhiv zauzima predzadnje mjesto s jednom objavom u četrnaest dana. Slična je situacija s objavljenim fotografijama odnosno video zapisima. Najveći broj arhiva objavilo je do deset fotografija dok je mali broj arhiva objavio više od dvadeset fotografija. Sedam arhiva nije objavilo niti jednu fotografiju dok su arhivi s najvećim brojem objavljenih fotografija malteški, latvijski te mađarski odnosno francuski. Hrvatski državni arhiv nije objavio niti jednu fotografiju. Razočaravajući je podatak kako niti jedan arhiv, od njih dvadeset i jedan, nije objavio video zapis. Analiza aktivnosti nacionalnih arhiva po danima pokazala je kako su arhivi aktivniji tijekom tjedna dok mali broj arhiva objavljuje sadržaj tijekom vikenda. Dnevni broj objava tijekom tjedna iznosi više od deset, dok je tijekom vikenda taj broj manji od pet. Analizom je primijećeno kako nije prošao dan bez ijedne

objave. Rezultati su u skladu s očekivanjima, jer zaposlenici u arhivima koji se između ostalog i brinu o vođenju stranica na društvenim mrežama, tijekom vikenda ne rade.

Na Facebooku se komunikacija ostvaruje slanjem poruka odnosno komentiranjem objava. U periodu istraživanja pokušalo se analizirati u kojoj mjeri korisnici pa i sami arhivi komentiraju objavljeni sadržaj na službenim stranicama nacionalnih arhiva. Brojčani podaci govore o ukupno 155 komentara u periodu od četrnaest dana od čega su 133 komentara od strane korisnika a svega 22 komentara od strane arhiva. Podaci govore kako korisnici rijetko komentiraju objave, i ukoliko to rade, taj broj je u većini slučajeva manji od deset dnevno. Najveći broj komentara primjetan je kod objava tematski vezanih uz nagradne igre. Kao i kod objava općenito, primjetan je veći broj komentara tijekom tjedna nego što je to slučaj tijekom vikenda. Uz broj komentara, pratio se i broj „lajkova“ na objavljeni sadržaj. Svakodnevno se, na razini svih arhiva, prikupljao broj „lajkova“ na objavljeni sadržaj koji u konačnici iznosi 3946. Gledajući arhive pojedinačno, i u ovoj kategoriji prvo mjesto zauzima nacionalni arhiv Ujedinjenog Kraljevstva sa više od 500 „lajkova“. Slijede nacionalni arhivi Švedske i Francuske. Imajući na umu broj objava navedenih arhiva, rezultati su očekivani jer su stranice s najvećim brojem objava ujedno prikupile i najveći broj „lajkova“. S druge strane, nacionalni arhiv Italije s niti jednom objavom nije prikupio niti jedan „lajk“ što je isto očekivano. Slijede nacionalni arhivi Luksemburga i Hrvatske s jednom odnosno dvije objave i brojem „lajkova“ manjim od dvadeset. Također, kao i u prethodnim slučajevima, što je manji broj objava, manji je i broj „lajkova“. Gledajući ostale arhive koji nisu izdvojeni, najveći broj njih (10) prikupilo je između 100 i 500 „lajkova“ na objavljeni sadržaj dok su ostali arhivi skupili manje od 100 „lajkova“. Dnevni prosjek „lajkova“ iznosio bi oko 300 s izuzetkom vikenda kada je taj broj manji s obzirom na manji broj objava. Broj korisnika kojima se sviđaju službene stranice nacionalnih arhiva i broj „lajkova“ ispod objavljenog sadržaja na tim stranicama su u većini slučajeva povezani. Primjetno je kako broj „lajkova“ ispod objava raste s obzirom na broj korisnika kojima se sviđaju navedene stranice. Naravno da postoje iznimke u vidu nacionalnih arhiva Rumunjske, Mađarske i Italije gdje se relativno malom broju korisnika sviđaju objave bez obzira što stranice navedenih arhiva prati daleko veći broj korisnika. Suprotno od toga, nacionalni arhivi Estonije, Latvije i Litve bilježe veliki broj „lajkova“ na sadržaj objavljen na njihovim stranicama dok se same stranice sviđaju malom broju korisnika.

Objavljujući sadržaj na svojim službenim stranicama, nacionalni arhivi moraju paziti da isti bude zanimljiv i raznovrstan. Objavljeni sadržaj može se podijeliti u nekoliko kategorija:

sadržaj vezan uz rad arhiva, uz aktivnosti koje arhiv provodi, zanimljivosti iz arhivistike i srodnih znanosti, crtice iz povijesti i objave o zbirkama. Svakodnevno se bilježio broj objava u navedenim kategorijama i dobiveni podaci govore kako najveći broj objava pripada kategoriji aktivnosti. Zatim slijede objave vezane uz crtice iz povijesti i zbirke dok su na zadnja dva mjesta objave vezane uz rad arhiva i zanimljivosti iz arhivistike. Gledajući arhive pojedinačno i raznovrsnost njihovih objava, dolazi se do zaključka kako su nacionalni arhivi Finske, Francuske, Litve, Malte, Nizozemske, Švedske i Ujedinjenog Kraljevstva objavili sadržaj u svim gore navedenim kategorijama. Većina arhiva, njih dvanaest, objavila je sadržaj koji se može smjestiti u dvije ili manje kategorija. Hrvatski državni arhiv sa svojom jednom objavom vezanom uz aktivnosti koje arhiv organizira, zauzima predzadnje mjesto u ovoj kategoriji.

Događaji, bilo da su organizirani u arhivu ili od strane arhiva, izrađeni su sa ciljem da privuku, kako nove tako i stare korisnike u arhiv. U periodu istraživanja, arhivi su ukupno izradili ili podijelili osam događaja, od kojih je većina vezana uz rad arhiva. Na tih osam događaja, samo dvadeset korisnika je reklo da bi došlo što je prilično razočaravajući broj. Arhivi koji prednjače u ovoj kategoriji su: nacionalni arhiv Malte, Mađarske i Nizozemske. Uz to, nacionalni arhivi Belgije i Rumunjske također organiziraju po jedan događaj. Ostali arhivi nisu objavili niti jedan događaj. Rezultati su pomalo iznenađujući jer se očekivalo da će arhivi više promovirati događaje kojima su organizatori ili pokrovitelji no to nije slučaj. Također, mali broj korisnika zainteresiranih za događaje govori kako arhivi ne uspijevaju zainteresirati korisnike da posjete navedene događaje. Naravno da taj broj ne znači puno jer u praksi broj korisnika koji su posjetili određeni događaj može biti u suprotnosti. Osim događaja, analizirao se i broj bilješki objavljenih od strane arhiva, no arhivi u periodu istraživanja, nisu objavili niti jednu bilješku pa se u skladu s tim nije pristupilo daljnjoj analizi.

Nakon detaljnije analize svih podataka moguće je zaključiti koji to nacionalni arhivi zemalja članica Europske unije kvalitetno iskorištavaju mogućnosti Facebooka u svom svakodnevnom poslovanju. Nacionalni arhiv Ujedinjenog Kraljevstva u svom poslovanju koristi najveći broj aplikacija, njih devet, dok nacionalni arhivi Estonije, Finske i Nizozemske koriste sedam aplikacija. Nacionalni arhiv Slovačke u svom poslovanju koristi samo Facebook, no kako je taj arhiv nema svoju službenu stranicu već je rad istog opisan na stranici nadležnog ministarstva, takav rezultat je i očekivan. Osim što koristi najveći broj aplikacija, nacionalni

arhiv Ujedinjenog Kraljevstva je među prvima otvorio službenu stranicu na društvenoj mreži Facebook te na istoj ima najveći broj „lajkova“. Nacionalni arhivi Francuske i Švedske su dvije godine kasnije otvorili svoje službene stranice na Facebooku te broje i manji broj „lajkova“ od arhiva Ujedinjenog Kraljevstva. Grčka i Italija su zadnje otvorile stranice na gore navedenoj društvenoj mreži dok nacionalni arhiv Luksemburga ima najmanji broj „lajkova“. Šest arhiva, među kojima i Hrvatski državni arhiv, na svojim službenim stranicama nude informacije o adresi ustanove koju zastupaju, radnom vremenu iste, broju telefona, adresi elektroničke pošte, o poveznici na internetsku stranicu ustanove te kratke crtice o funkcijama i zadaćama arhiva. Danski nacionalni arhiv nudi najmanje informacija o ustanovi koju zastupa. Gledajući broj objava, i tu prednjači nacionalni arhiv Ujedinjenog Kraljevstva koji je ujedno skupio i najveći broj „lajkova“ na objavljeni sadržaj. Zatim slijedi nacionalni arhiv Bugarske s malo manje objava no osjetno manje „lajkova“ dok francuski nacionalni arhiv zauzima treće mjesto u obje kategorije. Arhivi s najmanje objava i „lajkova“ su onaj talijanski i hrvatski. Objave nacionalnih arhiva Belgije, Danske i Poljske broje najviše komentara dok je kod šest arhiva primjetno da nema niti jednog komentara. Nacionalni arhivi Malte, Mađarske i Nizozemske prednjače sa po dva objavljena događaja dok je najveći broj korisnika (10) rekao da će prisustvovati događajima koje organizira nacionalni arhiv Malte. Vidljivo je da u većini kategorija prednjače arhivi Ujedinjenog Kraljevstva i Francuske koji su zahvaljujući svakodnevnoj aktivnosti privukli najveći broj korisnika kojima se sviđaju stranice navedenih arhiva. Skandinavske zemlje, Danska, Finska i Švedska također su svojom aktivnošću privukle zavidan broj korisnika. Uz to, treba izdvojiti nacionalni arhiv Malte, kao najmanje države članice Europske unije, koji pokazuje svakodnevnu aktivnost i trudi se privući što veći broj korisnika da posjeti arhiv. S druge strane, najmanja aktivnost primijećena je kod nacionalnih arhiva Hrvatske i Italije gdje talijanski nacionalni arhiv nema niti jednu objavu. Hrvatski državni arhiv objavio je jednu objavu u periodu istraživanja što ga smješta na samo dno rang liste. Bez obzira što dijele puno informacija o samoj ustanovi koju zastupaju i promoviraju, svojom aktivnošću ne pokazuju namjeru privlačenja korisnika u svoju ustanovu.

5. Usporedba

Nakon završene analize dobivenih podataka usporediti će se dobiveni podaci. Prvi dio usporedbe odnosit će se na položaj Hrvatskog državnog arhiva u odnosu na ostale nacionalne arhive zemalja članica. Drugi dio usporedbe uključivat će sve nacionalne arhive zemalja članica Europske unije i pokušati će se usporediti koji je arhiv najaktivniji u vidu korištenja društvene mreže Facebook u svom svakodnevnom poslovanju. U završnom dijelu ovog poglavlja usporedit će se dobiveni rezultati prijašnjih istraživanja i ovog istraživanja kako bi se odgovorilo na pitanja koje Web 2.0 aplikacije su najpopularnije među arhivima diljem svijeta, kada su se arhivi počeli koristiti društvenom mrežom Facebook, te sadržaj koje tematike najčešće dijele na istoj društvenoj mreži.

Hrvatski državni arhiv, po aktivnosti u periodu od četrnaest dana, zauzima pretposljednje mjesto. Iza njega je jedino nacionalni arhiv Italije koji u istom periodu nije objavio niti jednu objavu. Očekivalo se da će Hrvatski državni arhiv biti aktivniji i da će dobiveni rezultati biti dovoljni za usporedbu sa ostalim arhivima. U tablici 4 moguće je pročitati kako Hrvatski državni arhiv u svom poslovanju koristi dvije aplikacije (bez Wikipedije) dok najveći broj arhiva koristi od tri do šest aplikacija. Time se Hrvatski državni arhiv može smjestiti u sredinu poretka. Gledajući arhive koji posjeduju službenu stranicu na društvenoj mreži Facebook, Hrvatski državni arhiv je skupio 2367 „lajkova“ i time zauzima mjestu pri kraju poretka. Po broju korištenih aplikacija u svakodnevnom poslovanju i po broju „lajkova“ vidljivo je kako Hrvatski državni arhiv ne pridaje previše pažnje vođenju službenih stranica pa i dobiveni rezultat (jedna objava) tome ide u prilog.

Ukoliko uspoređujemo tri najmnogoljudnije države članice, vidljivo je kako su nacionalni arhivi Ujedinjenog Kraljevstva i Francuske izuzetno aktivni na društvenoj mreži Facebook dok se isto ne može reći za nacionalni arhiv Italije. S druge strane Malta i Luksemburg su dvije države s najmanjim brojem stanovnika te je primjetna velika aktivnost nacionalnog arhiva Malte koji je u periodu istraživanja objavljivao jednu objavu dnevno te je nekoliko puta reklamirao događaj vezan uz taj nacionalni arhiv.

Uspoređujući rezultate ovog istraživanja sa prethodnima, vidljivo je kako Facebook godinama zauzima prvo mjesto po popularnosti među arhivima diljem svijeta. Drugi po popularnosti je YouTube a nakon njega slijede Twitter, Flickr i blog. Rezultati prijašnjih istraživanja i

istraživanja provedenog u ovom radu se razlikuju u nijansama, no konačan poredak najčešće korištenih Web 2.0 aplikacije je gore navedeni. Tri prijašnja istraživanja predstavljena na početku četvrtog poglavlja ovog rada mogu se svrstati u tri kategorije prema kojima će se kasnije usporediti dobiveni podaci:

1. vrsta objava;
2. najčešće korištene Web 2.0 aplikacije;
3. godina početka korištenja aplikacije za društveno umrežavanje-Facebook.

U svom radu Adam Crymble navodi kako arhivske ustanove u većini slučajeva koriste Facebook u svom svakodnevnom poslovanju te uglavnom objavljuju sadržaj vezan uz rad arhiva, aktivnosti koje arhiv provodi ili im je arhiv pokrovitelj te zbirke koje arhiv posjeduje. Podaci dobiveni i prikazani u ovom radu govore kako nacionalni arhivi zemalja članica Europske unije najčešće objavljuju sadržaj vezan uz aktivnosti arhiva, uz povijesne događaje odnosno zbirke koje arhiv posjeduje. Podaci govore kako objavljeni sadržaj vezan uz rad arhiva zauzima zadnje mjesto. Uspoređujući dobivene podatke vidljivo je kako arhivi najčešće objavljuju sadržaj vezan uz aktivnosti odnosno zbirke koje arhiv posjeduje.

U radu autora Collina Thormana može se pročitati kako su Facebook, Twitter, YouTube i Flickr najčešće korištene Web 2.0 aplikacije. U ovom radu prikazani su nacionalni arhivi zemalja članica Europske unije i analizom podataka dobiveni su rezultati koji govore o najčešće korištenim Web 2.0 aplikacijama. Facebook zauzima prvo mjesto, a slijede ga YouTube, Twitter i Flickr i vidljivo je kako iste aplikacije zauzimaju prva tri mjesta i u radu Collina Thormana.

Lina Bountouri i Georgios Giannakopoulos u svom radu objašnjavaju rezultate provedene analize gdje je vidljivo kako arhivi, bilo grčki ili međunarodni najčešće koriste Facebook, YouTube i blogove u svom svakodnevnom poslovanju. Manji broj arhiva koristi Twitter, wiki sustav i Flickr. Rezultati navedeni u radu su pokazali kako je najveći broj arhiva Facebook počeo koristiti u 2010. odnosno 2011. godini. Prvi arhivi su istu društvenu mrežu počeli koristiti 2008. godine. Rezultati prikazani u ovom radu govore kako je najveći broj nacionalnih arhiva zemalja članica Europske unije počelo Facebook koristiti u periodu između 2010. i 2012. godine. Prvi arhivi prikazani u ovom radu Facebook-om su se počeli koristiti

2009. godine. Uspoređujući dobivene rezultate vidljivo je kako je većina arhiva počela koristiti Facebook u razdoblju od 2010.–2012. godine.

6. Preporuke

Danas je Internet sastavni dio ljudskog života. Korištenjem Interneta i dostupnih Web 2.0 aplikacija, čovjek si uvelike olakšava svakodnevnicu. Na Internetu je moguće upoznati nove ljude, održavati kontakte sa prijateljima, pisati vlastite dnevnike, slušati muziku, dijeliti fotografije i video zapise i sl. Korisniku je omogućeno pregledavanje i istraživanje različitih vrsta sadržaja pa stoga ne čudi kako tvrtke i pojedinci svakodnevno rade na tome da promoviraju sebe i svoje usluge putem društvenih mreža. Koristiti Web 2.0 aplikacije, u prvom redu društvene mreže izrazito je jednostavno i promoviranjem sebe i svojih usluga moguće je zainteresirati veliki broj novih i starih korisnika za usluge koje se nude. Kao i većina stvari u životu, i korištenje Web 2.0 aplikacija, u prvom redu društvenih mreža ima svoje dobre i loše strane.

Govoreći o pozitivnim stranama korištenja društvenih mreža u prvom redu misli se na jednostavnost njihova korištenja i to potpuno besplatno. Danas su društvene mreže dostupne svima koji imaju pristup Internetu i u nekoliko minuta korisnik, bilo da se radi o privatnom ili poslovnom, može izraditi svoju stranicu. Osim toga, društvene mreže omogućuju interakciju među korisnicima, razmjenu različitih vrsta sadržaja te priključivanje raznim interesnim grupama. Spajanje ljudi diljem svijeta, razvijanje novih prijateljstva ili partnerstva, brzina širenja informacija te svakodnevno stvaranje novih znanja glavne su prednosti društvenih mreža. Bez obzira što su društvene mreže danas najpopularnije aplikacije i što ih svakodnevno koristi više od milijardu korisnika vidljive su i loše strane njihova korištenja. Istraživanjima je dokazano da nekontrolirano korištenje Interneta, pa i društvenih mreža, može stvoriti ovisnost pa čovjek treba biti umjeren u tome. Osim ovisnosti, veliki problem predstavlja i privatnost kako na samom Internetu tako i na društvenim mrežama. Korisnici ne razmišljaju tko sve može doći do njihovih podataka pa na Internet stavljaju osjetljive podatke koji se kasnije mogu iskoristi u kriminalnim radnjama. U zadnje vrijeme, dosta pažnje se pridaje sigurnosti na Internetu pa je korisnicima omogućeno da dijele s drugim korisnicima one podatke koje oni žele. Naravno da u pozadini sve te aplikacije prikupljaju podatke o svim korisnicima pa bi baš iz tog razloga korisnici trebali razmisliti koje će privatne podatke staviti na Internet. Bez obzira što se informacije putem Interneta, odnosno društvenih mreža, brzo šire upitna je njihova točnost. U skladu s tim, korisnik bi trebao imati na umu kako nisu sve informacije točne te provjeriti točnost onih koje će koristiti.

Manjak razumijevanja i znanja kako se koriste Web 2.0 aplikacije, u ovom slučaju društvene mreže, može dovesti do nezadovoljstva i odbijanja njihova korištenja. Za korištenje Web 2.0 aplikacija, odnosno društvenih mreža, potrebno je imati pristup računalu i Internetu pa je pitanje tehnologije jedno od najvažnijih. Velik broj ljudi danas nema pristup Internetu niti računalima pa je njima automatski onemogućeno korištenje kako društvenih mreža tako i drugih internetskih servisa. Uvijek je postojala i uvijek će postojati neravnopravnost među stanovnicima planeta Zemlje, no kako svima omogućiti iste uvjete pitanje je na koje će odgovor dati neko drugo istraživanje.

Rezultati istraživanja govore kako su se pojedini nacionalni arhivi zemalja članica Europske unije vrlo dobro prilagodili novim tehnologijama, te su u svakodnevno poslovanje uključili različite Web 2.0 aplikacije, dok ostali arhivi još uvijek nisu svjesni mogućnosti koje su im pružene. S obzirom na mnoge usluge koje Facebook nudi, arhivi bi trebali češće koristiti ovu društvenu mrežu u svom svakodnevnom poslovanju. Korištenje raznovrsnih Web 2.0 aplikacija u svakodnevnom poslovanju arhiva zahtjeva izradu plana njihova korištenja, osiguranje sredstava za rad, edukaciju zaposlenika te potporu ustanove.

Prije samog početka implementiranja pojedine Web 2.0 aplikacije u poslovanje potrebno je imati viziju u kojem smjeru želimo da se razvija naše poslovanje koristeći navedene aplikacije. Uz to, moramo biti na oprezu zbog nepredvidljivih problema koji se mogu javiti prilikom implementiranja ili tijekom korištenja aplikacija. U toku procesa trebalo bi definirati nekoliko manjih ciljeva čijim se svladavanjem postiže ostvarenje glavnog cilja-korištenje Web 2.0 aplikacija u svakodnevnom poslovanju. Treba definirati gdje se sada nalazimo, gdje želimo biti, kako ćemo doći do ostvarenja zadanog cilja te kako ćemo znati da je cilj ostvaren. Prvi mali cilj trebao bi uključivati izradu statističke analize gdje bi se pokazalo koja aplikacija bi bila najkorisnija u odnosu na zajednicu gdje se arhiv nalazi. Upoznavanje same zajednice i njenih navika te odabir aplikacije koja bi bila najbolje prihvaćena glavni je preduvjet za njezino uspješno korištenje. Uz to, ništa manje važno nije niti praćenje i prilagođavanje najnovijim trendovima.

Nakon odabira aplikacije, potrebno je stvoriti tehničke preduvjete za njezino korištenje. Glavno pitanje je kako osigurati sredstava za nabavu nove tehnologije? Naravno da postoji mogućnost nepredviđenih situacija (npr. kvarovi, elementarne nepogode) pa je u skladu s tim potrebno osigurati kvalitetnu opremu te ju instalirati i smjestiti u prostor gdje postoji najmanja mogućnost da se dovede u opasnost. Naravno da održavanje i popravci same opreme

zahtijevaju velika novčana ulaganja pa je prilikom odabira tehnologije potrebno paziti i na taj faktor.

Kada je arhiv riješio pitanje tehnologije, potrebno je odabrati zaposlenike koji su kvalificirani i spremni svakodnevno voditi brigu o službenim stranicama na raznim aplikacijama. Glavno pitanje koje se postavlja vezano je uz broj zaposlenika koji će se svakodnevno baviti poslovima koji uključuju rad sa Web 2.0 aplikacijama. Isplati li se arhivima zapošljavati osobu koja će biti zadužena samo za poslove vezane uz Web 2.0 aplikacije, ili će taj posao obavljati arhivist u tijeku svog radnog vremena. Odgovore na ova pitanja arhiv mora imati prije početka korištenja bilo koje aplikacije jer je svaki arhiv specifičan i nemaju svi isti broj zaposlenika. U većim arhivima moguće je zaposliti ljude koji će se baviti poslovima vezanim uz Web 2.0 aplikacije dok u manjim arhivima taj posao mora odrađivati arhivist. U slučaju kada je arhivist zadužen za održavanje službenih stranica ne smije se dogoditi da redoviti posao trpi. Ukoliko su zaposlenici arhiva spremni i kvalificirani obavljati ovaj rad njima se to treba i omogućiti. Kako bi se uštedijelo vrijeme i smanjili troškovi, moguće je angažirati i motivirati zaposlenike koji su upoznati sa modernim tehnologijama da podučavaju druge kolege.

Potporna ustanova je glavni faktor o kojem ovisi hoće li arhiv početi koristiti Web 2.0 aplikacije u svakodnevnom radu ili ne. U većini slučajeva, ideja o korištenju aplikacija dolazi od samih arhivista koji onda ideju predstavljaju vodstvu arhiva. Kako bi se glavni cilj ostvario potrebna je podrška vodstva arhiva, kako novčana tako i ona mentalna. U većini slučajeva vođenje službenih stranica na raznim aplikacijama je besplatno i jedino zahtjeva vrijeme zaposlenika koje će on potrošiti na ažuriranje stranice. Povrat ulaganja ističe se kao glavno pitanje koje brine vodstvo arhiva, no ukoliko se ideja odnosno projekt implementacije aplikacija dobro objasni, vodstvo arhiva bi trebalo uvidjeti njegovu dobrobit. Povezivanje s drugim institucijama sa ciljem suradnje, privlačenje novih i starih korisnika u arhiv, promocija događaja, usluga i zbirke glavni su faktori za odobrenje implementacije Web 2.0 aplikacija u svakodnevno poslovanje arhiva.

Kada je projekt implementacije odobren potrebno je krenuti sa samim procesom. Za početak je najbolje početi s jednom aplikacijom. Zašto? U slučaju manjka sredstava ili ljudi za vođenje nekoliko aplikacija istovremeno, dolazi do nemogućnosti obavljanja zadanog posla i kvaliteta s vremenom pada. To dovodi do postupnog gašenja službenih stranica. Treba se orijentirati na jednu aplikaciju, odrađivati to kvalitetno i kada je vidljivo da donosi rezultate

polako se orijentirati na uvođenje nove aplikacije, ukoliko to vrijeme i sredstva dozvoljavaju. Ukoliko nije moguće osigurati sredstava za uspješno vođenje službenih stranica na pojedinim aplikacijama, nije pametno niti počinjati s tim procesom. Vođenje službenih stranica zahtjeva timski rad te je potrebno uključiti cijeli arhiv u projekt.

S obzirom da se vijesti na društvenim mrežama brzo šire, arhivi bi promoviranjem svoje ustanove i usluga koje nude mogli doprijeti do velikog broja što novih što starih korisnika. Povratna informacija koju arhivi mogu dobiti od strane korisnika (npr. putem komentara, privatnih poruka, recenzija), koja može uključivati ideje, kritike ili pitanja, arhivi, kao autori stranice, moraju iskoristiti u svoju korist. U svakoj kritici ima nešto dobronamjerno, pa u skladu s tim, arhivi osluškujući svoje korisnike mogu poboljšati javnu sliku sebe kao kulturne ustanove odnosno usluga koje nude. Arhivi bi trebali imati direktni i otvoreni kontakt sa svojim korisnicima što uključuje veću dostupnost tijekom i izvan radnog vremena te odgovaranje na upite korisnika u što kraćem vremenu.

Na početku istraživanja (tablica 4) prikazani su svi nacionalni arhivi zemalja članica Europske unije i broj onih koji posjeduju službene stranice na najpoznatijim Web 2.0 aplikacijama. U nastavku će biti prikazani savjeti kako što bolje iskoristiti najpoznatije Web 2.0 aplikacije: blog, Twitter, wiki sustav, Facebook, YouTube, Flickr i podcast.

Blog

Vođenje blogova vrlo je jednostavno pa bi arhivi trebali razmisliti o imanju službenog bloga. Objavljivanjem kratkih i nadasve zanimljivih priča (npr. pisanje o zbirkama, pisanje o događajima, pisanje o zanimljivostima iz zajednice ili pisanje o povijesti) čitatelje se može potaknuti na raspravu što je zapravo i cilj bloga. Blog treba biti što pregledniji i zanimljiviji što se može postići umetanjem fotografija odnosno video zapisa. Objave se trebaju označiti ključnim riječima ili oznakama te svrstati u kategorije kako bi se čitateljima omogućilo njihovo lakše pretraživanje. Kao i kod drugih aplikacija, važno je čitati komentare čitatelja i svakodnevno raditi na unaprjeđenju usluge. Uz to, potrebno je pratiti statističke podatke o broju čitatelja koji su posjetili blog te o broju komentara i „lajkova“ korisnika s ciljem unaprjeđivanja usluge. Uz to, treba omogućiti mogućnost pretplate (eng. *subscribe*) na sadržaj te raditi na promociji samog bloga na raznim Web 2.0 aplikacijama. Povezivanjem s

drugim blogovima stvaraju se uvjeti moguće suradnje među ustanovama međusobno, odnosno ustanovama i pojedincima.

Twitter

Twitter, kao najpoznatiji predstavnik mikroblogova dnevno privlači više od nekoliko stotina milijuna korisnika. Zahvaljujući izrazito jednostavnom korištenju i mogućnošću slanja kratkih poruka koje se brzo šire, Twitter je idealna aplikacija za širenje važnih informacija o samom arhivu. Kako bi službena stranica na Twitteru privukla veliki broj pratitelja potrebno ju je učiniti zanimljivom, kako vizualno tako i sadržajno. Odabir korisničkog imena (eng. *user name*) mora biti povezano s ustanovom koju službena stranica predstavlja. Kratki opis službene stranice olakšava korisniku odabir hoće li pratiti određenu stranicu ili ne. Kao što je ranije u radu navedeno, fotografija profila odnosno naslovna fotografija morale bi predstavljati ustanovu koju službena stranica predstavlja. Nakon izrade profila, potrebno je napisati prve poruke. Poruke mogu sadržavati kratke informacije o arhivu kao ustanovi, poveznice na korisne internetske stranice bilo srodnih ustanova ili pojedinaca, objave o budućim događajima (npr. izložbe, radionice, predavanja) odnosno upite korisnicima što misle o ideji korištenja Twittera u svakodnevnom poslovanju arhiva. Poruke moraju biti kratke, mogu ili ne moraju sadržavati poveznice te je bitno umetnuti nekoliko *hashtagova*⁷¹ kako bi se mogle lakše pronaći. Uz to, ništa manje bitno nije pratiti srodne ustanove ili pojedince kako bi se proširila mreža poznanstva. Kao i u slučaju bloga, potrebno je statistički pratiti broj sljedbenika i njihovu aktivnost te istovremeno osluškivati potrebe korisnika i u skladu s tim raditi na poboljšanju usluge.

Wiki

Sadržaj na Wikipediji mogu uređivati svi korisnici Interneta pa je nezahvalno očekivati od samog arhiva da potroši veliki dio vremena na uređivanje sadržaja. S obzirom da sadržaj na Wikipediji nema veliku ulogu u promociji samog arhiva, potrebno je da zaposlenici arhiva s

---

⁷¹ Ljestve (eng. *hash* ili *hashtag*) služe za označavanje, grupiranje i lakše pretraživanje poruka prema određenoj temi.

vremenom na vrijeme provjere sadržaj koji je objavljen i eventualno naprave promjene ili ažuriraju sami sadržaj.

Facebook

Najpopularniju društvenu mrežu vrlo je jednostavno za koristiti, no zbog broja korisnika koji ju koriste, potrebno je imati ideju kako se istaknuti u gomili stranica i kako privući korisnike da „lajkaju“ baš stranicu vašeg arhiva. Kao i kod Twittera, korisničko ima mora biti povezano sa ustanovom koju stranica predstavlja. Vizualni identitet, koji uključuje fotografiju profila i naslovnu fotografiju, također mora biti povezan sa ustanovom koju službena stranica na ovoj društvenoj mreži predstavlja. Iz analize provedene u ovom radu, vidljivo je kako arhivi ne dijele sve informacije o arhivu s korisnicima što nije pohvalno. Facebook omogućuje dijeljenje različitih informacija s korisnicima pa bi u skladu s tim arhivi trebali na svojoj stranici navesti adresu i radno vrijeme ustanove, broj telefona odnosno adresu elektroničke pošte, poveznicu na internetsku stranicu ustanove, poveznicu na kartu ustanove te opisati glavne zadaće i funkcije arhiva. Korisnici koji odluče „lajkati“ stranicu moraju imati mogućnost saznavanja svih informacija o ustanovi koja ih zanima pogotovo ukoliko ju žele posjetiti. Nakon izrade stranice, potrebno je krenuti sa dijeljenjem sadržaja, koji mora biti zanimljiv i raznolik jer je to jedan od faktora koji korisnike odbija odnosno privlači stranicama. Objavljeni sadržaj može biti vezan uz zbirke koje arhiv posjeduje, uz događaje koje arhiv organizira, uz zanimljivosti iz arhivistike te uz povijesne događaje. Uz to, arhivi bi trebali dijeliti poveznice na razne internetske stranice odnosno promovirati objave srodnih ustanova ili istaknutih pojedinaca. Objave ne bi trebale sadržavati samo tekst već kombinaciju teksta i fotografija, video zapisa ili poveznica. Službena stranica na Facebook-u mora se promovirati na različitim stranama (npr. internetska stranica arhiva, službene stranice na drugim aplikacijama, tradicionalna promocija putem plakata, reklama, pozivnica, promocija na događajima). Interakcija s korisnicima (npr. odgovaranje na upite ili poruke) mora biti visoko na listi prioriteta. Kao i u slučaju Twittera, potrebno je osluškivati potrebe korisnika, čitati recenzije i pratiti statističke podatke kako bi u budućnosti mogli objavljivati kvalitetniji i zanimljiviji sadržaj. Samo zanimljive stranice privlače korisnike pa nije loša ideja svako toliko organizirati nagradne igre na službenim stranicama gdje će se korisnike potaknuti na sudjelovanje.

Flickr

Ova aplikacija, pa i mnoge druge (npr. Pinterest, Instagram) služe za dijeljenje fotografija. Dijeljenjem fotografija o zbirkama, odnosno s događaja korisnicima se omogućuje njihov pregled. Objavljene fotografije moraju biti visoke kvalitete, označene ključnim riječima za lakše pretraživanje te grupirane u kategorije kojima pripadaju. Prije objavljivanja fotografija potrebno je definirati autorska prava a zatim i upoznati korisnike s njima. Angažiranjem korisnika da podijele fotografije iz vlastite zbirke mogu se stvoriti nove zbirke fotografija koje su dostupne široj javnosti.

YouTube

Koristeći se ovom aplikacijom, arhivima je omogućeno da se promoviraju putem video zapisa. Ova vrsta promocije može biti vrlo korisna jer je korisnicima omogućeno da iz prve ruke dobiju željene informacije o arhivu kao ustanovi. Kratki video zapisi o zgradi arhiva (npr. video zapisi o unutrašnjosti arhiva, o izložbama, o opremi) za cilj imaju upoznati korisnike sa arhivom kao kulturnom ustanovom. Osim toga, video zapisi o zbirkama, koji ne otkrivaju previše, također za cilj trebaju imati privlačenje korisnika da posjete arhiv. Arhivi mogu objavljivati video zapise s predavanja, događaja ili razgovora s istaknutim pojedincima. Objavljeni video zapisi trebali bi biti visoke kvalitete, s prepoznatljivim naslovom, označeni ključnim riječima kako bi se korisnicima omogućilo njihovo lakše pretraživanje. Postavljanje video zapisa na YouTube kanal trebalo bi biti sustavno, ne prečesto niti prerijetko, dovoljno da se predstavi arhiv na jedan drugačiji i zanimljivi način. Reguliranje vlasničkih prava glavni je preduvjet koji mora biti zadovoljen prije postavljanja video zapisa na ovaj internetski servis.

Podcast

Iz analize provedene u ovom radu vidljivo je kako arhivi rijetko koriste podcast u svom svakodnevnom poslovanju. Mišljenje je da arhivi nisu uvidjeli mogućnosti koje im se nude ukoliko odluče koristiti ovu vrstu aplikacija. Snimanjem i dijeljenjem zvučnih zapisa arhiv se korisnicima može predstaviti u drugačijem obliku. Audio zapisi intervjua s arhivistima, objašnjenje opreme koja je dostupna za korištenje u arhivskoj ustanovi, objašnjenje novih

aplikacija koje arhiv koristi odnosno rasprave o raznim temama iz arhivistike mogu privući veliki broj korisnika da redovito slušaju objavljene zapise.

Dobra ideja, pa i projekt u kojem smjeru arhiv želi ići glavni su preduvjeti ostvarenja ciljeva. Vidljivo je kako se arhivi prilagođavaju novim trendovima u društvu i kako pokušavaju doprijeti do što većeg broja korisnika. Promocija na Internetu, a pogotovo na društvenim mrežama nemilosrdan je proces u kojem „pobjeđuju“ samo oni koji posjeduju najbolji koncept i koji ulažu maksimalan napor u održavanje tih stranica. Uz to, ne treba zapostaviti i tradicionalni vid promocije pomoću plakata, pozivnica ili reklama. Timski rad i dijeljenje ideja odnosno znanja između zaposlenika različitih odjela u arhivima vodi ostvarenju ciljeva. Ideja jedna osobe uvijek se može nadopuniti znanjima i idejama drugih. Podrška ustanove, odnosno institucije, osiguranje sredstava, bilo novčanih ili tehnoloških, zaposlenici spremni na rad, te odabir prave aplikacije u konačnici vode ka uspjehu.

Zaključak

U ovom interdisciplinarnom istraživačkom radu analiziralo se koji nacionalni arhivi zemalja članica Europske unije u svom svakodnevnom poslovanju koriste neke od najpoznatijih Web 2.0 aplikacija. Arhivi, kao čuvari zbirke koje datiraju iz najranijih razdoblja čovječanstva, suočeni su s novim trendovima kojima se moraju prilagoditi. Neprestani razvoj tehnologija zapravo pogoduje kulturnim ustanovama kao što su arhivi jer im omogućuje digitalizaciju zbirke koje čuvaju. Baština koju arhivi a i druge ustanove u kulturi čuvaju može se jednostavno definirati kao ostavština naših predaka s kojom živimo danas a ostavljamo je našim potomcima. Potrebno je da arhivi, kao njeni čuvari unaprjeđuju svoje usluge koje uključuju i digitalizaciju baštine kako bi bila dostupna i u budućnosti. Način života se kroz godine uvelike promijenio i ljudi više ne nalaze vrijeme za posjet kulturnim ustanovama već putem Interneta istražuju što ih zanima. Glavna karakteristika Web 2.0 aplikacija je interakcija no jednostavna promocija i besplatno korištenje uvelike doprinose njihovoj popularnosti. Arhivi, knjižnice i muzeji trebali bi se prilagoditi trendovima te kvalitetnom idejom odnosno projektom implementirati aplikacije u svoje poslovanje. Glavni cilj trebao bi uključivati promociju arhiva i privlačenje novih odnosno starih korisnika da posjete arhiv. Bez obzira na mogućnosti koje se nude korištenjem tehnologija, ništa ne može zamijeniti odlazak u arhiv i istraživanje teme koja nas zanima. Istraživanje je pokazalo kako arhivi postepeno u svoj rad uvode razne aplikacije no primjetan je broj onih koji to rade jako loše. Kako bi arhivi nesmetano mogli koristiti mogućnosti koje Web 2.0 aplikacije nude, potrebno je da imaju osigurana sredstva, materijalna ili novčana, za implementiranje navedenih aplikacija. Zaposlenici i potpora vodstva ustanove glavni su faktor hoće li implementacija proći dobro ili ne. Ukoliko arhiv odluči koristiti pojedinu aplikaciju i implementacija odabrane aplikacije prođe dobro, potrebno je svakodnevno raditi na ažuriranju službenih stranica. Taj posao trebao bi biti timski i uključivati zaposlenike iz raznih odjela arhiva. Sadržaj, odnosno informacije objavljene na službenim stranicama moraju biti relevantne, zanimljive i raznolike. Interakcija s korisnicima čini bitan dio vođenja službenih stranica jer čitanjem poruka, komentara ili recenzija arhivi mogu raditi na poboljšanju svojih usluga. Dobro organiziranom, vizualno privlačnom službenom stranicom, arhivi privlače korisnike da čitaju objavljeni sadržaj, da usmenom predajom šire informacije koje su pročitali i da eventualno odluče posjetiti ustanovu koju službena stranica predstavlja. Povezivanje sa

srodnim ustanovama ili istaknutim pojedincima putem društvenih mreža, arhiv si stvara mogućnosti buduće suradnje.

Sažetak

Moderne tehnologije pružaju brojne mogućnosti. Interakcija s drugim korisnicima, stvaranje, uređivanje, dijeljenje i komentiranje sadržaja omogućeno je na danas svim poznatim Web 2.0 aplikacijama. Uz privatne, i poslovni korisnici uočili su mogućnosti korištenja navedenih aplikacija pa je primjetan broj raznih ustanova, udruga, organizacija pa i istaknutih pojedinaca kako putem Web 2.0 aplikacija promoviraju svoj rad ili usluge. Da bi se istaknuo u promociji, potrebno je imati dobar projekt te se svakodnevno baviti ažuriranjem sadržaja na službenim stranicama. Arhivi nisu ostali imuni na ovaj trend pa je u skladu s tim provedeno istraživanje gdje se analizirao broj nacionalnih arhiva zemalja članica Europske unije koji u svom poslovanju koriste Web 2.0 aplikacije. Prikazani su uspješni i malo manje uspješni arhivi te su u skladu s rezultatima napravljene smjernice za uspješnije implementiranje i korištenje Web 2.0 aplikacija.

Ključne riječi: arhiv, Europska unija, Internet, Web 2.0, Facebook, istraživanje

Summary

Modern technologies offer countless opportunities. Various Web 2.0 applications provide users possibility of interacting with other users, creating, editing, sharing and writing comments or reviews of various content. Both private and business users decided to use some of most popular Web 2.0 applications to promote their work or services. To succeed, it is necessary to have a good idea and a project. Among other cultural institutions, archives have not remained immune to this trend. The main goal of this research was to analyze a number of national archives of European Union which use some of Web 2.0 applications on daily basis. Research presents successful and slightly less successful archives and considering the results some guidelines are made for successful implementation and use of Web 2.0 applications.

Keywords: archives, European Union, Internet, Web 2.0, Facebook, research

Literatura

Knjige

- Helge, K., McKinnon, L.F., 2013. The teaching librarian : web 2.0, technology, and legal aspects. Oxford: Chandos Publishing.
- Ivanović, J., 2010. Priručnik iz arhivistike – I. dio. Zagreb: Hrvatski državni arhiv.
- Kadushin, C., 2012. Understanding social networks: theories, concepts, and findings. New York: Oxford University Press, Inc.
- Mihaljević, M., Mihaljević, M., Stančić, H., 2015. Arhivistički rječnik : englesko-hrvatski i hrvatsko-engleski. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Miller, J.B., 2009. Internet technologies and information services. London: Libraries Unlimited.
- Peters, I., 2009. Folksonomies : indexing and retrieval in Web 2.0. Berlin : De Gruyter/Saur.
- Potter, N., 2012. The Library marketing toolkit. London: Facet Publishing.
- Stulli, B., 1997. Arhivistika i arhivska služba: studije i prilozi. Zagreb: Hrvatski državni arhiv.
- Stulli, B. ur., 1977. Priručnik iz arhivistike. Zagreb: Hrvatski državni arhiv.
- Theimer, K., 2010. Web 2.0 tools and strategies for archives and local history collections. New York: Neal – Schuman Publishers, Inc.

Članci

- Artuković, M., 2007. Arhiv obitelji Brlić u Slavonskom Brodu. Muzeologija. 43./44, str. 221-226. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/76980>
- Bountouri, L., Giannakopoulos, G., 2014. The use of social media in archives. Procedia - Social and Behavioral Sciences. (online). 147, str. 510 – 517. Dostupno na: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814040579>
- Crymble, A., 2010. An Analysis of Twitter and Facebook Use by the Archival Community. Archivaria - the journal of the Association of Canadian Archivists. (online). 70, str. 126-151. Dostupno na: <http://journals.sfu.ca/archivar/index.php/archivaria/article/view/13298/14609>
- Cupek – Hamill, M., 2001. Nacionalni arhiv u Dublinu i stanje irske arhivistike. Arhivski vjesnik., god. 43 (2000), str. 276-279.
- Dautbegović, J., 1998. Mađarski državni arhiv – arhiv za treće tisućljeće. Informatica Museologica. 29 (3/4), str. 140-141.
- V. Lemić, Arhivi i Internet- nove mogućnosti dostupnosti i korištenja arhivskoga gradiva, Arhivski vjesnik., god. 45 (2002), str. 207-218.
- Šojat – Bikić, M., 2011. Web 2.0? Da, ali nakon weba 1.0. Informatica Museologica. 42 (1-4), str. 113-117.

- Pisačić, K., 2013. Značajke nekih web 2.0 alata. Tehnički glasnik. 7 (3), str. 283-289.

Ocjenski radovi

- Samouelian, M.E., 2008. Embracing Web 2.0: Archives and the Newest Generation of Web Applications. A Master's Paper for the M.S. in L.S degree. University of North Carolina at Chapel Hill.
- Thorman, C., 2012. The Use of Web 2.0 Technologies in Archives: Developing exemplary practice for use by archival practitioners. Master's Theses for the Master of Library and Information Science. San José State University.

Internetski izvori

- Archives portal Europa. Dostupno na: <https://www.archivesportaleurope.net/> (6.3.2016.).
- ArchivesNext., Kate Theimer – blog. Dostupno na: <http://www.archivesnext.com/> (21.3.2016.).
- Dailymotion. Dostupno na: <http://www.dailymotion.com/> (31.3.2016.).
- Delicious. Dostupno na: <http://delicious.com/> (30.3.2016.).
- Diigo. Dostupno na: <https://www.diigo.com/> (30.3.2016.).
- Državni Arhiv u Zadru. Dostupno na: <http://www.dazd.hr/hr/arhivsko-gradivo> (15.4.2016.).
- Europska Unija. Dostupno na: http://europa.eu/index_hr.htm (4.3.2016.).
- Eurostat. Dostupno na: <http://ec.europa.eu/eurostat> (15.4.2016.).
- Facebook. Dostupno na: https://www.facebook.com/facebook/info/?tab=page_info (23.3.2016.).
- Flickr. Dostupno na: <https://www.flickr.com/about> (24.3.2016.).
- Hrčak., Portal znanstvenih radova Republike Hrvatske. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/> (1.3.2016.).
- HAZU – Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Dostupno na: <http://info.hazu.hr/> (10.3.2016.).
- Hrvatska enciklopedija. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/> (25.3.2016.).
- Hrvatski državni arhiv. Dostupno na: <http://www.arhiv.hr/arhiv2/index.htm> (10.3.2016.).
- Internet archive. Dostupno na: <https://archive.org/index.php> (25.3.2016.).
- Internet World Stats. Dostupno na: <http://www.internetworldstats.com/> (15.4.2016.).
- International council on archives. Dostupno na: <http://www.ica.org/en> (1.3.2016.).
- Instagram. Dostupno na: <https://www.instagram.com/about/faq/> (25.3.2016.).
- ISSUU. Dostupno na: <https://issuu.com/about> (31.3.2016.).

- LinkedIn. Dostupno na: <https://www.linkedin.com/> (23.3.2016.).
- MySpace. Dostupno na: <https://myspace.com/> (23.3.2016.).
- Nacionalni arhivski informacijski sustav - NAIS. Dostupno na: <http://arhinet.arhiv.hr/> (14.3.2016.).
- O'Reilly. Dostupno na: <http://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html> (15.3.2016.).
- Pinterest. Dostupno na: <https://about.pinterest.com/en> (25.3.2016.).
- Society of American Archivist., A Glossary of Archival and Records Terminology. Dostupno na: <http://www2.archivists.org/glossary#.VxtQuTCLShc> (15.4.2016.).
- The U.S. National Archives and Records Administration., National Archives. Dostupno na: <http://www.archives.gov/> (21.3.2016.).
- Torre do Tombo National Archive., Nacionalni arhiv Portugala. Dostupno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Torre_do_Tombo_National_Archive (7.3.2016.).
- Tumblr. Dostupno na: <https://www.tumblr.com/> (21.3.2016.).
- Twitter. Dostupno na: <https://about.twitter.com/> (21.3.2016.).
- YouTube. Dostupno na: <https://www.youtube.com/yt/about/hr/> (24.3.2016.).
- Wikipedia. Dostupno na: <https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:About> (22.3.2016.).
- WordPress – hrvatska verzija. Dostupno na: <https://hr.wordpress.org/> (21.3.2016.).
- Zakon o arhivskom gradivu i arhivima (NN 105/97, 64/00, 65/09). Dostupno na: <http://arhinet.arhiv.hr/Pages/ArhivskiPropisi.aspx> (14.3.2016.).